Бүхы өрөнүүдэй пролетаринар, нэгэдэгты!

Буряат-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Буряат-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Советэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 22 (5693)
ФЕВРАЛИИН 2
СРЕДА
1949 он

Сеи 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

НЭГЭДЭХИ НЮУРТА:

«РЕСПУБЛИКЫН ЭРХИМ МАЛШАД» гэһэн хүндэтэ нэрэзэргэ алгохо тухай БМАССР-эй Министрнүүдэй Советэй тогтоол.

МОДОШОДОЙ МҮРЫСӨӨЕ ҮЛАМ ҮРГЭДХЭХЭ. Ш. Шойнхоров. — Модо бэлэдхэлээр түрүү колхозууд. Д. Халзанов, С. Цыденов, Ц. Дымбрылов, Д. Намбарова гэгшэдэй. Шулуутайн леспромхозой Шабуур участогта хүдэлмэрилжэ байһан Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой модо шодто нормол бэшэг.

ХОЕРДОХИ НЮУРТА:

Хойто-атлантическа пакт тухай СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министерствын мэдүүлгэ.

ГУРБАДАХИ НЮУРТА:

Ц. Галсанов. — СССР-ой ССП-гэй Правленийн XII пленумэй дүнгүүд ба Буряат-Монголой уһанхэзолиодой зорилгонууд тухай.

ДҮРБЭДЭХИ НЮУРТА:

ХИЛЫН СААНА. М. Марков. — Японидохи парламентска һунгалтануд. Норвегидо байгаа СССР-эй посолой мэдүүлгэ. Хитадтахи байдал. Амстердамдахи забастовко.

Ф. Бальбуров. — Усть-Ордын округой һонинууд.

ШЭНЭ ЮУМЫЕ ҮҮСХЭН ХҮДЭЛМЭРИЛХЭ

Эхэ оромнай урагшаа түргэнөөр өргжэн ябана. Манай орондо социализм илаа. Мүнөө советскэ арад коммунизм байгуулжа байна. Гүн ехэ хүгжэлтэмнай Ленин—Сталинай агууехэ партяар зохеон хүтэлбэрилэгдэнэ. Советскэ засагай жэлнүүд соо манай ажахы, соел культура, арадай ажабайдал, манай хүнүүд гайхамшагта ехээр өргөн мандаа. Советскэ үе болбол исари ехэ хүгжэлтын үе мүн.

Үүсхэлтэ хүдэлмэреэр манай бүхы ажабайдал нэбтэрэнхэй. Советскэ хүнүүд хүгжэлтэгүй байха гэшые, урагшаа удаанаар дабшалга гэшые тэсэжэ шададаггүй. Манай ажабайдал гансахан дэбжэлтын, ургалтын замаар ябаха гуулитай.

Ямаршье газарта — ажаүйлэдбэридэшье, хүдөө ажахыдашье, культурна фронтдошье үүсхэл гаргалга, шэнэ юумые мэдэрэн хүдэлмэрилхэ гээшэ журам болонхой. Түрүү хүнүүдэй — стахановецуудай хүдэлмэридэнь шэнэ юумэ, шэнэ үүсхэл, шэнэ һанаашалга хородоо элбэг. Шэнэ метод гаргажа, өмнэтэ юумэ зохеон үүсхэдэг ябадалда манай түрүү хүнүүдэй онсо шанар, тэдэнэй шэнжэ илгаа ба шэнэ хүсэниимь харагдана.

Дайнай һүүлэй сталинска табан жэлые дүрбэн жэлдэ дүүргэхын түлөө ленинградецуудай үүсхэлээр айхамшагта хүдэлөөн манай республикын ажаүйлэдбэриин газарнуудаар айхабтар үргэнөөр дэлгэрөө. Олон предприятинууд түсэбүүдээ саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэжэд. Стахановецуудай үүсхэл-ехэтэ жалаар, шэнэ юумын түлөө тэдэнэй тэмсэлээр омгорхонобди. Таванжэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэгшэд — алдарта стахановецууд манай республика дотор 500-һаа олон болонхой. Дүрбэн жэлэйнгээ түсэбые дүүргэһэн хүнүүд бүри олон. Предприятинууд дээгүүр олон миллион тухэригэй алмаада хэгдээ.

Хүдөө ажахые улам һайнаар түгжөөхын түлөө түрүү колхозниууд үндэр үүсхэлтэйгээр хүдэлмэрилнэд, социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлнэд. Бичурын аймагай «КИМ» колхоздо нүхэр Ульзутуевай хүтэлбэрилдэг звено 1948 ондо тарианайнгаа 25 гектарһаань дунда жэшээгээр га бүриөөнь 32 центнер, тинхэдэ звеногойгоо бүхы талмай дээрэһээ га бүрнин 22 центнер ургаса хурялаһан байна. Нүхэр Ульзутуев энээгээрээ һанаагаа амаалагүй. Энэ жэлдэ звеногойнгоо бүхы талмайһаа га бүрнин 30—60 центнер ургаса абаха гэһэн шэнэ социалистическэ уялга абаа.

Малые олон болгохо, тобир тарганаар ондо оруулха, түлыень һайнаар абаха ябадалда манай түрүү колхознигууд эрхим жэшээнүүдые харуулдаг, шэнэ үүсхэлнүүдые гаргадаг байха юм. Энээндэ нэгэ жэшээ абаад үзэе: 18-дахи партсъездын нэрэмжэтэ колхозой (Заиграйн аймаг) гэшүүн нүхэр Устинов 13 гахаһаа 200 поршоонхонуудые абажа тэнжээһэн байха юм.

Шэнэ юумые мэдэрэн хүдэлмэрилхэ талаар Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд нүхэд Данзанов ба Очиров жэшээ харуулна. Энэ колхозой түүхэнь шэнэ байдалай, шэнэ юумэнүүдэй түлөө тэмсэлээр баян. Тэрэнэй ашаар тус колхоздо нилээд олон шэнэ юумэнүүд (колхозой культурна центр, электростанци, механизаци, радиоузел, телефонно станци, театр, музей, һургуули, эмнэлгын газарнууд ба бусад олон зүйлнүүд) байгуулагдаа.

Шэнэ юумын түлөө тэмсэл манай ажабайдалай бүхы һалбаринуудта дэлгэрэнхэй. Ажалдаа шэнэ үүсхэл гаргалга, урагшаа түргэн дабшалта, хуушаран хосорһон юумэнүүдтэй тэмсэл хэлгэ манай хүгжэлтые түргэдхэнэ. Иимэ үедэ хүтэлбэрилхэ гээшэ тон нарин ба харюусалгатай хэрэг мүн. Хүтэлбэрилэгшэ болбол шэнэ юумые мэдэрэн хүдэлмэрилхэ уялгатай. Хаанашье, ямаршье хүдэлмэридэ шэнэ үүсхэл гаргалга, шэнэ юумые мэдэрэн хүдэлмэрилэлгэ шиидхэхы удхашанартай байна.

Шэнэ үүсхэл гаргажа ажаллаха гээшэ манай социалистическэ ажахые саашань улам хүгжөөхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ удхатай байна. Манай түрүү хүнүүд — стахановецууд өөһэдынгөө хүдэлмэридэ шэнэ үүсхэлнүүдые хододоо гаргадаг байна. Иимэ үүсхэлнүүдые саг соонь хаража өлохо, тэдэнние дэмжэхэ ба дэлгэрүүлхэ гээшэ партийна организацинуудай, мүн предприятинуудай, колхозуудай, МТС-үүдэй, эмхи-зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй дайшалхы зорилго болоно.

Хүтэлбэрилэгшэ бүхэн шэнэ юумые мэдэрэн хүдэлмэрилхэ, һайн үүсхэлнүүдые саг соонь дэмжэжэ, дэлгэрүүлжэ байха уялгатай.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Ука з

СССР-эй эдеэ-хоолой ажаүйлэдбэриин Министерствын Цинандальска виноградна „Самтрест“ совхозые Ленинэй орденоор шагнаха тухай

Виноградна ажаүйлэдбэриие хүгжөөхэ хэрэгтэ гайхамшагта амжалта туйлаһанайнь ба архи буйлуулгын шанарые дээшэлүүлһэнэйнь түлөө, совхозой байгуулагдаһанһаа хойшо 60 жэл болоһонтой дашарамдуулан, СССР-эй эдеэ-хоолой Министерствын Цинандальска виноградна «Самтрест» совхозые Ленинэй орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй
түрүүлэгшэ Н. ШВЕРНИК.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй
секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.
1949 оной январиин 29.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указ

СССР-эй эдеэ-хоолой ажаүйлэдбэриин Министерствын „Массандра“ комбинадай архи буйлуулгын № 1 заводые Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаха тухай

Архи буйлуулгын талаар гайхамшагта амжалта туйлаһанайнь түлөө, тус заводой байгуулагдаһанһаа хойшо 50 жэл гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, СССР-эй эдеэ-хоолой ажаүйлэдбэриин Министерствын «Массандра» комбинадай архи буйлуулгын № 1 заводые Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй
түрүүлэгшэ Н. ШВЕРНИК.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй
секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.
1949 оной январиин 29.

Модошодой мүрысөөе улам үргэдхэхэ

Хоёр нормо дүүргэнэ

Хандагайн леспромхозой Ара-Хөөрхэйн модо бэлэдхэлэй участок дээрэ ажаллажа байһан Хэжэнгын аймагай «Манай Ажал» колхозой модошод-колхознигууд абаһан уялганууда нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө мүрысэжэ, ажалай үндэр бүтээсэнүүдые туйланад.

Түрүү стахановецууд—модо шэрэгшэд Д. Санжиев, Д. Жигмытов, Ж. Жамбалов гэгшэд үдэр соо 5 кубометр модо шэрэхын орондо хододоо 10—12 кубометр шэрэжэ, бусадта ажалай үндэр бүтээсын жэшээ харуулна.

Г. Очиров.

Модо бэлэдхэлээр түрүү колхозууд

Хориин леспромхозой Зүүн-Хуурай гэдэг модо бэлэдхэлэй участок дээрэ ажаллажа байһан Хэжэнгын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ ба «Ударник» колхозууд 1948—49 оныуудай намар-үбэлэй модо бэлэдхэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын тула социалистическэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан байгаа. Тиин тус колхозууд мүнөө модо бэлэдхэлэйнгээ түсэбүүдые 106 — 109 процент дүүргэбэ.

Өөһэд хоорондын социалистическэ мүрысөөндэ Кировэй нэрэмжэтэ колхозой модо отологшод Т. Скуратова, Д. Скуратов, И. Рубцов ба бусад онсо шалгаржа ябана. Эдэнэр үдэр бүриингөө модо отологлын даалгабариие 120-һоо 200 процент хүрэтэр дүүргэдэг байха юм. Мүн «Ударник» колхозой түрүү модошод нүхэд И. Сидоров, И. Куприянов гэгшэд үдэр бүриингөө даалгабариинуудые 50—50 процентээр үлүүлэн дүүргэжэ, бусадта ажалай үндэр бүтээсын үльгэр жэшээ харуулна.

Тэрэшэлэн Доодо-Худанай сомоной Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой модошод колхоздоо үүгтэһэн модо отололгын даалгабариие 80,7 процент дүүргэһэн ба шэрэлгын түсэбые 71,4 процент хүргэбэ. Энэ колхозой модошод-колхознигууд һаяхан өөһэдынгөө үйлэдбэриин суглаан дээрэ 1948—49 оной модо отололгын ба шэрэлгын түсэбүүдые январь һара соо дүүргэхэбди гэһэн социалистическэ уялга абажа, Тельманэй, Молотовой, Сталинай нэрэмжэтэ ба «Коминтерн», «Улаан тарьяашан» колхозуудай модошодые социалистическэ мүрысөөндэ уриһан байгаа.

Энэ хүндэтэй ба харюусалгатай уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын тула ворошиловайхид өөһэд хоорондын мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлжэ байна. Энээнэй ашаар түрүү модо отологшо Ш. Цыбикжапов ба бусад үдэр бүриингөө модо отололгын нормонуудые 150—200 процентһээ доошо бэшээр гүйсэдхэнэ.

Ш. Шойнхоров.

★ Шулуутайн леспромхоз ★

Шабуур участок

ВОРОШИЛОВАЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗОЙ МОДОШОДТО

Нээмэл бэшэг

Хүндэтэ хүршэнэр! «Буряат-Монголой Үнэн» газетын 1948 оной декабриин 31-эй номерто толилогдоһон Танай нээмэл бэшэгые бригадынгаа суглаан дээрэ зүбшэн хэлсээбди.

Манай хүдэлмэри тухай тон зүб бэшэһыетнай бидэнэр мэдэрнэбди. Үнгэрһэн оной декабрь һарын эхеэр бригадымнай хүдэлмэри тон һулаар табигдаһан байгаа. Модо хюрөөдэгшэд В. Белогубова, А. Гречина гэгшэд үдэрэйнгөө даалгабариинуудые огто дүүргэдэггүй һэн. Тиимэ дээрэһээ бүхы бригадамнай илангаяа модо хюрөөдэжэ бэлэдхэлгээр гэгдэжэ ябаһан байгаа.

Бригадын гэшүүдэй дунда ажалай жааг заршам һула байгаа һэн. Тэрэшэлэн бригадын гэшүүдэй хоорондо социалистическэ мүрысөөн дэлгэрүүлэгдэдэггүй байгаа.

Хүндэтэ хүршэнэр! Таанадайнгаа бэшэгые зүбшэн хэлсэжэ, алдуунуудаа элирүүлэн усадхаад, ажал хүдэлмэриингөө ябасые эрид шуд һайжаруулжа байнабди.

Бригадымнай дунда социалистическэ мүрысөөнэй үргэнөөр дэлгэрһэнэй ашаар, модо шэрэгшэд С. Цыденов, Г. Цыдыпов, С. Павлов, С. Дымбрылов, Д. Будаев ба хюрөөшэд Д. Намбарова, Д. Дондокова гэгшэд үдэрэйнгөө даалгабариинуудые 150 процент хүрэтэр дүүргэдэг болонхой.

Модо бэлэдхэхэ жэлэйнгээ түсэбые ойрын сагта дүүргээд, Эхэ орондоо түсэбөө гадуур 1000 кубометр модо үгэхэбди гэжэ Таанадтаа мэдүүлнэбди. Тиихэтэй | хамта мүнөө манайхин танай бригадада орходоо түсэбөө модо бэлэдхэлгээр — 6 процент, шэрэлгээр —2 процент үлүүлээд байнабди. Тиимын тула, модо бэлэдхэлэйнгээ түсэбые таанад яруулагты! Юуб гэхэдэ, даажа абаһан социалистическэ уялганууда дүүргэхэ болзорнай дүтэлжэ байна.

Хүндэтэ хүршэнэр! Эхэ орондоо элбэг ехэ модо үгэхын түлөө тэмсэжэ байһан темпээ саашадань огто һуларуулхагүйбди гэжэ Таанадаа найдуулнабди.

Мухаршэбэрэй аймагай Октябриин сомоной «Улаан туяа» колхозой модошодой даалгабаряар Д. Халзанов, С. Цыденов, Ц. Дымбрылов, Д. Намбарова.

А. С. Пушкинай түрэһөөр 150 жэл болоһон үдэрые үнгэргэхэ республиканска комисси байгуулагдаба

БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет болбол 1949 оной июниин 6-да А. С. Пушкинай түрэһөөр 150 жэл болоһон үдэртэй дашарамдуулан, тус ойе үнгэргэхэ республиканска комиссиие доро дуроагдаһан составтайгаар баталһан байна гэбэл: нүхэд М. П. Хангалов (түрүүлэгшэ), Ц. Г. Галсанов (түрүүлэгшын орлогшо), Ц. Ж. Дамдинжапов (секретарь), Ф. И. Аксенов, Г. Ф. Баханов, К. Б. Бедлинский, А. К. Гергесов, И. А. Ким, Е. А. Константинова, Д. Д. Лубсанов, Х. Н. Намсараев, Н. А. Неверов, Ц. О. Очиров, М. А. Рампилова, Ф. С. Реут, Ц. С. Сампилов, Г. А. Федорова, Г. П. Цыганков, Г. Ц. Цыденжапов ба В. И. Шатилов гэгшэд болоно.

Гэхэтэй хамта А. С. Пушкинай түрэһөөр 150 жэл болоһон һайндэртэ хабаатай хэмжээ-ябуулганууды зохеохые республиканска комиссида даалгагдаба.

РЕСПУБЛИКЫН ЭРХИМ МАЛШАД

БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет болбол республикын малшадай 1948 оной социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүдые хаража үзөөд, «Республикын эрхим малшан» гэһэн нэрэзэргэнүүдые мүрысөөндэ түрүүлһэн малшадта олгохоор тогтообо гэбэл:

«РЕСПУБЛИКЫН ЭРХИМ ҺААЛИША-МАЛШАН» ГЭҺЭН НЭРЭЗЭРГЭ.

1. **Антонова** Василиса Евстеевнада — Иволгын аймагай «Осоавиахим» колхозой һаалиша-малшан.
2. **Афанасьева** Прасковья Ефимовнада — Тарбагатайн аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
3. **Баткова** Антонина Гавриловнада —Иволгын аймагай «Майн 1» колхозой һаалиша-малшан.
4. **Бадураева** Анна Ивановнада — Байкало-Кударын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
5. **Белоусова** Мария Михайловнада — Байкало-Кударын аймагай «Октябрь» колхозой һаалиша-малшан.
6. **Бушеева** Анна Илларионовнада — Иволгын аймагай XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
7. **Власова** Наталья Ерофеевнада — Иволгын аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
8. **Воробьева** Александра Демидовнада — Тарбагатайн аймагай «Путь Ленина» колхозой һаалиша-малшан.
9. **Волкова** Александра Алексеевнада — Байкало-Кударын аймагай «Большевик» колхозой һаалиша-малшан.
10. **Гармажапова** Ханда Ломбоевнада — Кяхтын аймагай «Большевик» колхозой һаалиша-малшан.
11. **Гомзякова** Елизавета Филипповнада — Иволгын аймагай «Майн 1» колхозой һаалиша-малшан.
12. **Зайцева** Евдокия Савельевнада — Иволгын аймагай «Осоавиахим» колхозой һаалиша-малшан.
13. **Казанцева** Агния Гавриловнада — Иволгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
14. **Казакова** Мария Федоровнада — Кяхтын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
15. **Кочетова** Анна Васильевна да—Прибайкальска аймагай «Путь социализма» колхозой һаалиша-малшан.
16. **Котровская** Варвара Максимовнада — Тарбагатайн аймагай «Путь Ленина» колхозой һаалиша-малшан.
17. **Красикова** Анна Степановнада — Тарбагатайн аймагай «Путь Ленина» колхозой һаалиша-малшан.
18. **Кривоконова** Пелагея Дмитриевнада — Иволгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
19. **Михалева** Мария Романовнада — Иволгын аймагай 17 партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
20. **Михалева** Елена Яковлевнада — Байкало-Кударын аймагай Пушкинай нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
21. **Молохова** Анисья Ивановнада — Иволгын аймагай «Майн 1» колхозой һаалиша-малшан.
22. **Мордовская** Августа Михайловнада — Иволгын аймагай Маяковскийн нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
23. **Мороева** Мария Михайловнада — Кабанскын аймагай Карл-Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
24. **Музыкова** Анастасия Ивановнада — Иволгын аймагай 17 партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
25. **Овчинникова** Евгения Митрофановнада — Иволгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
26. **Пластинина** Анна Степановнада — Иволгын аймагай «Красный Октябрь» колхозой һаалиша-малшан.
27. **Поплевина** Анна Ильиничнада — Кабанскын аймагай «Красный партизан» колхозой һаалиша-малшан.
28. **Пузырева** Мария Гавриловнада — Иволгын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
29. **Русанова** Галина Михайловнада — Байкало-Кударын аймагай Пушкинай нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
30. **Сандуева** Ханда Даба-Цыреновнада — Иволгын аймагай «Улаан Оронго» колхозой һаалиша-малшан.
31. **Сидорова** Анастасия Харлампиевнада — Иволгын аймагай «Красный пахарь» колхозой һаалиша-малшан.
32. **Степанова** Анисья Калистратьевнада — Тарбагатайн аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
33. **Таракановская** Екатерина Дмитриевнада — Кабанскын аймагай «Путь Ленина» колхозой һаалиша-малшан.
34. **Трифонова** Елизавета Ивановнада — Иволгын аймагай 17 партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
35. **Ульзутуева** Ринчин Ульзутуевнада — Иволгын аймагай «Улаан Оронго» колхозой һаалиша-малшан.
36. **Черных** Евдокия Ульяновнада — Тарбагатайн аймагай Чапаевай нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.
37. **Шурыгина** Акулина Ивановнада — Тарбагатайн аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой һаалиша-малшан.

«РЕСПУБЛИКЫН ЭРХИМ ТУГАЛШАН» ГЭҺЭН НЭРЭЗЭРГЭ

1. **Баткова** Анастасия Гавриловнада — Иволгын аймагай «Майн 1» колхозой тугалшан.
2. **Зайцева** Евдокия Прокопьевнада — Иволгын аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой тугалшан.
3. **Ендонова** Ханда Анчиковнада — Иволгын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой тугалшан.
4. **Мордовская** Мария Кузминичнада — Иволгын аймагай «Майн 1» колхозой тугалшан.

«РЕСПУБЛИКЫН ЭРХИМ МАЛША-ПАСТУХ ГЭҺЭН НЭРЭЗЭРГЭ

1. **Афанасьев** Семен Макеевичтэ — Тарбагатайн аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой малша-пастух.
2. **Балданжапова** Дулсан Балданжаповнада — Хориин аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозой малша-пастух.
3. **Батурин** Назар Корнеевичтэ — Иволгын аймагай Мартын 8-ай нэрэмжэтэ колхозой малша-пастух.
4. **Бадмаева** Дыжит Бадмаевнада — Яруунын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой малша-пастух.
5. **Ванданов** Норбо Норбоевичто — Кяхтын аймагай «Улаан Табангут» колхозой малша-пастух.
6. **Воронцова** Цырен Нимаевнада — Кяхтын аймагай «Большевик» колхозой малша-пастух.
7. **Балданжапова** Бутыд Балданжаповнада — Хориин аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозой малша-пастух.
8. **Гармаева** Хама Гармаевнада — Яруунын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой малша-пастух.
9. **Гурулев** Пантелеймон Николаевичта — Прибайкальска аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой малша-пастух.
10. **Дамбаева** Александра Бураевнада — Яруунын аймагай «Улаан туяа» колхозой малша-пастух.
11. **Дашиев** Доржи Дашиевичта — Хориин аймагай «Арбижал» колхозой малша-пастух.
12. **Доржиева** Хордо Доржиевнада — Хориин аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой малша-пастух.
13. **Думнов** Автоном Семеновичто — Тарбагатайн аймагай «Красная заря» колхозой малша-пастух.

ХОЙТО-АТЛАНТИЧЕСКА ПАКТ ТУХАЙ

СССР-эй ГАДААДЫН ХЭРЭГҮҮДЭЙ МИНИСТЕРСТВЫН

МЭДҮҮЛГЭ

Январиин 14-дэ Америкын Холбоото Штадуудай Гүрэнэй Департамент болбол «Эб найрамдал байгуулнабди. Хойто-атлантическа рандохи коллективнэ аюулгүйн байдал» гэhэн шанга гаршагтай дэлгэрэнгы схэ мэдүүлгэ толилбо.

Энэ официальна документ соо «Хойто-атлантическа пакт» тэдөт тухай асуудалай талаар США-гэй позиции харуулагдан хэлэгдэhэн байна, өнө пакт тухай хөлсээе Америкын Холбоото Штадуудай правительство Канадатай суггаа үнгэрэгшэ жэлэй зуннаа хойшо Великобританиин, Франциин, Бельгиин, Голландиин ба Люксембургын правительствонуудтай хэжэ байhан юм.

Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ, дэрэ дурсагдагша баруун-европейскэ табан гүрэнүүдэй засаг баригшад хадаа коллективнэ бэеэ хамгаалгын шалтаг дурдажа, США-гэй зүгhөө тэдхэмжэтэйгээр, сэрэгэй-политическэ союз байгуулhан байбал, хорин мүнөө жэлдэ Америкын Холбоото Штадуудаар сэхэ толгойлогдожо байгаа нөөхи төрэ европейскэ оронуд ба Канадын хабаадалгатайгаар «Хойто-атлантическа союз» байгуулха гэhэн хольн хараатай англо-американска түсэб бөелүүлэгдэжэ байна.

Дүтын сагта сенацай зүбшөн хэлсэлгэдэ Хойто-атлантическа пактын проект габигдаха байна гэжэ январиин 20-дэ хэлэhэн үгэ соогоо президент Трумэн мэдүүлhэн юм. Энэ пактын официальна зорилгонь хадаа Хойто-атлантикын рандохи аюулгүйн байдал бэхижүүлхэ хүсэл мүн гэжэ сонсогдобо.

I.

Баруунай Союз—Европодохи англо-американска агрессивнэ блогой зэбсэг

1948 оной март hарада Брюссельдэ Великобритани, Франци, Бельги, Голланди ба Люксембургын хоорондо харилсан туhалалсалгын ба коллективнэ оборонын договорто гар табигдаhан байгаа, өнэнь хадаа «Баруунай Союз» гэжэ нэрэтэй нэгэ хэзээ баруун-европейскэ гүрэнүүдэй амлараа группировко тогтоолгын өхи табиhан байха юм.

Мүн Великобританиин толгойлжо байдаг дэрэ дурсагдагша группировкын зорилгоуудта өөрынгөө политикые таруулхаар бэлэн байдаг нэгэ хэдэн бусадные европейскэ оронуд Баруунай Союзда оруулгдахаар хараалгдана. Тэрэ зуура, хэнэйшье мэдэхээр, Баруунай Союзые байгуулагшад болбол өнэ Союзда арадай демократиин бүхы оронуудай ба Советскэ Союзай хабаадалсаха аргаболомжые анхаhаа хойшо хаhаhан ба тиимэдэ Баруунай Союз болбол өб найрамдалда дуратай европейскэ оронуудые нэгэдүүлхэ зорилгоор, Европодо бата бэхи өб найрамдал хэнгахын түлөө байгуулагдаhан башэ, харин өб найрамдалые ба улаасхоорондын аюулгүйн байдалые бэхижүүлхэ зорилготой ямаршье холбоогүй ондоо зорилгоор байгуулагдаhанинь өнөөн дэрэhөөнь өли болоhон юм.

Эдэ группировкодо хабаадагсаhан оронуудай гүрэнэй ажал-ябуулгашад хадаа британска министр Бевин үгэтөрөө Баруунай Союзые тогтоолгэ хадаа эдэ оронуудай политикада гараhан тон шухала хубилалтые харуулна гэжэ сөб сахөөр мэдүүлхэ бэлэтай болоhон байна. Тэдэшье өнө группировкые бэлэдхэхэ аюуса хүдэлмэрин дүүрэд байхада төрөөнние далдалхыншье аргагүй болоhон юм. Энэ Союзые тогтооhон дэрэhөөнь харахадаа, Великобританиин, Франциин ба төрөөлдэ хабаадагсаhэн бусад оронуудай правительствонуд хадаа дөлхэйн хоердохи дайнай үедэ антигитлеровскэ коалицида оролсожо байгаа демократическа гүрэнүүдэй зүгhөө гитлеровскэ агрессиие ба фашизмые дараха, дайнай дүүрэhөөний hүүлдэ агрессивнэ хүсэнүүдэй дахин hөргөн бодолые таргахагүйн түлөө өб найрамдалда дуратай бүхы гүрэнүүдэй хүсэ шадалые нигтаруулан нэгэдүүлхын зорилготойгоор ябуулжэ байhан төрэ политикаяа өсэслэн орхижо хаяhаниинь тон элитэ болоно.

Баруунай Союзые байгуулга хадаа тон түрүүндэ, германска асуудалай талаар Великобритани ба Франциин политикын дүүрэнөөр хубилhаниие харуулhан ба мүн антигитлеровскэ коалициин державануудай Ялтинска ба Потсдамска конференциинүүдээр Германи тушаа тогтоон абтаhан төрэ демократическа ба антифашистскэ политикаhаа түс правительствонуудай арсаhан ябадалые харуулна.

Дөлхэйн хоердохи дайнай үедэ антигитлеровскэ коалициин талаар союзнигууд хадаа гитлеровскэ Германида ба фашизмда өсэргүү сүлөөлтын дайниие илаата түгөсөөр дүүргэхэ гэhэн гансахан өрмөлзэлгээр нэгэдэнги байгаа бэшэ юм. Тэдэнэр болбол hүүлэй хэдэхэн арбаад жэлэй турша соо дөлхэйн хоер дайниие үүсхэhэн германска агрессиие өрөдүйдэ гаргахагүй гэhэн өрмөлзэлгээр бэшэ нэгэдэнги байгаа. Эдэ hайн hайхан өрмөлзэлгэнүүд болбол Ялтинска ба Потсдамска конференциинүүдэй тогтоолнуудтаа бэлэдгэгдэн бэшэгдэhэн байха юм.

Советскэ Союзай Англитай—1942 ондо, Франциталй—1944 ондо баталhан хами барисланай ба харилсан туhалалсалгын 20 жэлэй договорнууд хадаа агрессивнэ Германиин hөргөн бодолые таргахагүй гэhэн зорилготой мүн лэ төрэ политикые баталан харуулhан байна. Эдэ ба бусад өнөөн шэнги договорнууд дотор бэлэдгэлэн харуулагдаhан политика бэлбол эдэ договорнуудта гараа табиhан оронуудай ашаг туhануудта таарамжатай байхаhаа гадна, Европын өб найрамдалда дуратай, бүхы арадуудай ашаг туhада таарамжатай байhаниинь тоншье элитэ.

СССР, США ба Великобританиин правительствонуудые толгойлогшодой Ялтинска ба Потсдамска конференцеер абтаhан, хожомынь төрөөндэ Франциин нэгэдэhэн эдэ тогтоолнуудта дүүрэн таарамжатай ба Европодо бата бэхи өб найрамдал хангаха ба дөлхэйн хоер дайнуудые үүсхэhэн германска агрессиие сэрэдүйдэ гаргахагүй гэhэн өрмөлзэлгээр бэшэ нэгэдэнги байгаа. Эдэ hайн hайхан өрмөлзэлгэнүүд болбол Ялтинска ба Потсдамска конференциинүүдэй тогтоолнууд дотор бэелүүлэгдэн бэшэгдэhэн байха юм.

Советскэ Союзай Англитай—1942 ондо, Франциталй—1944 ондо баталhан хами барисланай ба харилсан туhалалсалгын 20 жэлэй договорнууд хадаа агрессивнэ Германиин hөргөн бодолые таргахагүй гэhэн зорилготой мүн лэ төрэ политикые баталан харуулhан байна. Эдэ ба бусад өнөөн шэнги договорнууд дотор бэелүүлэн харуулагдаhан политика бэлбол эдэ договорнуудта гараа табиhан оронуудай ашаг туhануудта таарамжатай байхаhаа гадна, Европын өб найрамдалда дуратай бүхы арадуудай ашаг туhада таарамжатай байhаниинь тоншье элитэ.

СССР, США ба Великобританиин правительствонуудые толгойлогшодой Ялтинска ба Потсдамска конференциинүүдэй тогтоолнуудта дүүрэн таарамжатай ба Европодо бата бэхи өб найрамдал хангаха ба дөлхэйн хоер дайнуудые үүсхэhэн германска агрессиие өрөдүйдэ гаргахагүй гэhэн өрмөлзэлгээр бэшэ нэгэдэнги байгаа бэшэ юм. Тэдэнэр болбол hүүлэй хэдэхэн арбаад жэлэй турша соо дөлхэйн хоер дайниие үүсхэhэн германска агрессиие өрөдүйдэ гаргахагүй гэhэн өрмөлзэлгээр бэшэ нэгэдэнги байгаа. Эдэ hайн hайхан өрмөлзэлгэнүүд болбол Ялтинска ба Потсдамска конференциинүүдэй тогтоолнуудта дотор бэелүүлэгдэн бэшэгдэhэн байха юм.

Мүн Великобританиин толгойлжо байдаг дэрэ дурсагдагша группировкын зорилгоуудта өөрынгөө политикые таруулхаар бэлэн байдаг нэгэ хэдэн бусадные европейскэ оронуд Баруунай Союзда оруулгдахаар хараалгдана. Тэрэ зуура, хэнэйшье мэдэхээр, Баруунай Союзые байгуулагшад болбол өнэ Союзда арадай демократиин бүхы оронуудай ба Советскэ Союзай хабаадалсаха аргаболомжые анхаhаа хойшо хаhаhан ба тиимэдэ Баруунай Союз болбол өб найрамдалда дуратай европейскэ оронуудые нэгэдүүлхэ зорилгоор, Европодо бата бэхи өб найрамдал хэнгахын түлөө байгуулагдаhан башэ, харин өб найрамдалые ба улаасхоорондын аюулгүйн байдалые бэхижүүлхэ зорилготой ямаршье холбоогүй ондоо зорилгоор байгуулагдаhаниинь өнөөн дэрэhөөнь өли болоhон юм.

Эдэ группировкодо хабаадагсаhан оронуудай гүрэнэй ажал-ябуулгашад хадаа британска министр Бевин үгэтөрөө Баруунай Союзые тогтоолгэ хадаа эдэ оронуудай политикада гараhан тон шухала хубилалтые харуулна гэжэ сөб сахөөр мэдүүлхэ бэлэтай болоhон байна. Тэдэшье өнө группировкые бэлэдхэхэ аюуса хүдэлмэрин дүүрэд байхада төрөөнние далдалхыншье аргагүй болоhон юм. Энэ Союзые тогтооhон дэрэhөөнь харахадаа, Великобританиин, Франциин ба төрөөлдэ хабаадагсаhэн бусад оронуудай правительствонуд хадаа дөлхэйн хоердохи дайнай үедэ антигитлеровскэ коалицида оролсожо байгаа демократическа гүрэнүүдэй зүгhөө гитлеровскэ агрессиие ба фашизмые дараха, дайнай дүүрэhөөний hүүлдэ агрессивнэ хүсэнүүдэй дахин hөргөн бодолые таргахагүй гэhэн өб найрамдалда дуратай бүхы гүрэнүүдэй хүсэ шадалые нигтаруулан нэгэдүүлхын зорилгоогоор ябуулжэ байhан төрэ политикаяа өсэслэн орхижо хаяhаниинь тон элитэ болоно.

Баруунай Союзые байгуулга хадаа тон түрүүндэ, германска асуудалай талаар Великобритани ба Франциин политикын дүүрэнөөр хубилhаниие харуулhан ба мүн антигитлеровскэ коалициин державануудай Ялтинска ба Потсдамска конференциинүүдээр Германи тушаа тогтоон абтаhан төрэ демократическа ба антифашистскэ политикаhаа түс правительствонуудай арсаhан ябадалые харуулна.

Дөлхэйн хоердохи дайнай үедэ антигитлеровскэ коалициин талаар союзнигууд хадаа гитлеровскэ Германида ба фашизмда өсэргүү сүлөөлтын дайниие илаата түгөсөөр дүүргэхэ гэhэн гансахан өрмөлзэлгээр нэгэдэнги байгаа бэшэ юм. Тэдэнэр болбол hүүлэй хэдэхэн арбаад жэлэй турша соо дөлхэйн хоер дайниие үүсхэhэн германска агрессиие өрөдүйдэ гаргахагүй гэhэн өрмөлзэлгээр бэшэ нэгэдэнги байгаа. Эдэ hайн hайхан өрмөлзэлгэнүүд болбол Ялтинска ба Потсдамска конференциинүүдэй тогтоолнуудта дотор бэелүүлэгдэн бэшэгдэhэн байха юм.

Советскэ Союзай Англитай—1942 ондо, Франциталй—1944 ондо баталhан хами барисланай ба харилсан туhалалсалгын 20 жэлэй договорнууд хадаа агрессивнэ Германиин hөргөн бодолые таргахагүй гэhэн зорилготой мүн лэ төрэ политикые баталан харуулhан байна. Эдэ ба бусад өнөөн шэнги договорнууд дотор бэелүүлэн харуулагдаhан политика бэлбол эдэ договорнуудта гараа табиhан оронуудай ашаг туhануудта таарамжатай байхаhаа гадна, Европын өб найрамдалда дуратай бүхы арадуудай ашаг туhада таарамжатай байhаниинь тоншье элитэ.

Үнгэрэгшэ оной март hарада Баруунай Союзай байгуулагдан засуу США-гэй засаг баригшад хадаа өнө союзда дүүрэн дэмжэлтэ үзүүлхэбди гэжэ тэрэ дарыг мэдүүлhэн байгаа.

Энэ шэнэ группировко болбол тэдэнhөө холодожо хаананые ошохогүй, харин өлдэб янзын англо-американска түсэбүүдэй дүүрэн мөдөл доро байха юм гэжэ тоолохын дүүрэн үндэhэ баримтануудтаа тэдэндэ бии байhан дэрэhөөнь тус мэдүүлгын удхынь дүүрэн ойлгосотой. Тиибэ яабашье Баруунай Союзда тусхай американска ажатлан харагшад оруулагдаhан байна, тэдэнэй үүрэгнь мэдэхэ. Баруунай Союзай оронуд хадаа арадай демократиин оронуудта ба Советскэ Союзда өсэргүү харша замаар англо-американска блогой политикэар түлхигдэн улам саашаа, улам түргэнөөр ябаха бүри, тэдэ баруун-европейскэ гүрэнүүд хадаа США-гэй өөмдэгшэ кругуудай политическэ ба экономическа мөдөлдэ үлэмжэ өхөөр орохо байhаниинь мүнөө өлитэ болоо, тэд өдэ кругууд хадаа Европын гүрэнүүдэй политическэ бөөд даанги байдалые ба экономическа хүгжөлтые ороидөөшье hайхаhадаггүй юм.

Иимэ бэйдал дөрөhөэ США ба баруунай блогой оронуудай хоорондохи, мүн баруун-европейскэ группировкын өөhөдэйнь доторхи харша зүрилдөөнүүд зайлхашагүйгөөр хурсадаха байна, өнөнь мүнөөшье тэдөнэй алхам бүридэ үзэгдэжэ байдаг болонхой. Шэнэ баруун-европейскэ группировко болбол экономическа хүгжөлтын бодото hайн ба бата бэхи үндэhэ hүүрэ дэрэ байгуулагдаа бэшэ юм, тэд «маршаллизациялагдаhан» оронуудhаа бүридөhөн үлэмжэ үргэн европейскэ группировкотой жэшээд үзэбэл тус группировко хадаа хамhабариин удхашаныгтай байна. Тэрэ Союз хадаа шэнэ группировкодо хабаадалсажа байгаа европейскэ оронуудай экономическа нөгөдэлдэ сэрэгэй-политическэ нөмэлтэнь мүн болоо. Европейскэ оронуудай өдэ хоер группировконууд болбол англо-американска блогой засаг баригшадаар шэглүүлэгдэжэ байдаг. Тус блок хадаа дөрөө дурсагдагша группировконуудта оролсодог бүхы эдэ оронуудай бодото национально-гүрэнэй гү, али угаа ядахадаа, экономическа зорилгонуудай бөелүүлгые ороидоошье hайхашаадаггүй, харин имэгтал өөрынгөө сэрэгэй-стратегическэ ба экономическа позициинуудые бэхижүүлхэ ба сааншадань үргэдхэхэ гэhэн зорилгонуудые урдаа табидаг байна.

Маршаллай түсэбые бөелүүлгэ хадаа европейскэ гүрэнүүдэй экономикые бодотоор hөргөөн бодхоохо тэшэ зорюулагдаhан ябадал бэшэ, харин Европые өөмдэхэ гэhэн англо-американска сэрэгэй-стратегическэ ба олзоо хараалгын түсэбтэ «маршаллизациялагдаhан» оронуудай политикые ба экономикые таруулха арга зэбсэг мүн байна, өгөөл тэрэшэлэн, шэнэ группировко байгуулhан ябадал хадаа Баруунай Союзда хабаадагшадай харилсан туhалалсалгын ба коллективнэ оборонын зорилгоор үүсхэгдэhэн өнө юм, ушарынь Ялтинска ба Потсдамска конференциинүүдэй бөелүүлэгдөөд байгаа hаань, өдэ оронуудта ямаршье агрессиин аюул тохеолдохогүй байна, тиимэдэ тэрэ хадаа англо-американска засаг баригшадай эзэрхэг нүлөөе Европа дэрэ бэхижүүлхэ ба сааншадань үргэдхэхэ, түсхай зарим европейскэ гүрэнүүдэй гадаадын ба дотоодын бүхы политикые тэдэнэй өрхэ доро оруулха гэhэн зорилготой байна. Англо-американска блогой өдэ политическэ түсэбүүд хадаа өб найрамдалай ашаг туhада ба Европын оронуудта демократиин принципнуудые бөелүүлхэ ябадалда таарахагүй байhаниинь тоншье өлитэ.

Үнгэрэгшэ оной март hарада Баруунай Союзай байгуулагдан засуу США-гэй засаг баригшад хадаа өнө союзда дүүрэн дэмжэлтэ үзүүлхэбди гэжэ тэрэ дарыг мэдүүлhэн байгаа.

Энэ шэнэ группировко болбол тэдэнhөө холодожо хаананые ошохогүй, харин өлдэб янзын англо-американска түсэбүүдэй дүүрэн мөдөл доро байха юм гэжэ тоолохын дүүрэн үндэhэ баримтануудтаа тэдэндэ бии байhан дэрэhөөнь тус мэдүүлгын удхынь дүүрэн ойлгосотой. Тиибэ яабашье Баруунай Союзда тусхай американска ажатлан харагшад оруулагдаhан байна, тэдэнэй үүрэгнь мэдэхэ. Баруунай Союзай оронуд хадаа арадай демократиин оронуудта ба Советскэ Союзда өсэргүү харша замаар англо-американска блогой политикэар түлхигдэн улам саашаа, улам түргэнөөр ябаха бүри, тэдэ баруун-европейскэ гүрэнүүд хадаа США-гэй өөмдэгшэ кругуудай политическэ ба экономическа мөдөлдэ үлэмжэ өхөөр орохо байhаниинь мүнөө өлитэ болоо, тэд өдэ кругууд хадаа Европын гүрэнүүдэй политическэ бөөд даанги байдалые ба экономическа хүгжөлтые оройдөөшье hайхашаадаггүй юм.

Иимэ бэйдал дөрөhөэ США ба баруунай блогой оронуудай хоорондохи, мүн баруун-европейскэ группировкын өөhөдэйнь доторхи харша зүрилдөөнүүд зайлхашагүйгөөр хурсадаха байна, өнөнь мүнөөшье тэдөнэй алхам бүридэ үзэгдэжэ байдаг болонхой. Шэнэ баруун-европейскэ группировко болбол экономическа хүгжөлтын бодото hайн ба бата бэхи үндэhэ hүүрэ дэрэ байгуулагдаа бэшэ юм, тэд «маршаллизациялагдаhан» оронуудhаа бүридөhөн үлэмжэ үргэн европейскэ группировкотой жэшээд үзэбэл тус группировко хадаа хамhабариин удхашаныгтай байна. Тэрэ Союз хадаа шэнэ группировкодо хабаадалсажа байгаа европейскэ оронуудай экономическа нөгөдэлдэ сэрэгэй-политическэ нөмэлтэнь мүн болоо. Европейскэ оронуудай өдэ хоер группировконууд болбол англо-американска блогой засаг баригшадаар шэглүүлэгдэжэ байдаг. Тус блок хадаа дөрөө дурсагдагша группировконуудта оролсодог бүхы эдэ оронуудай бодото национально-гүрэнэй гү, али угаа ядахадаа, экономическа зорилгонуудай бөелүүлгые оройдоошье hайхашаадаггүй, харин имэгтал өөрынгөө сэрэгэй-стратегическэ ба экономическа позициинуудые бэхижүүлхэ ба сааншадань үргэдхэхэ гэhэн зорилгонуудые урдаа табидаг байна.

Маршаллай түсэбые бөелүүлгэ хадаа европейскэ гүрэнүүдэй экономикые бодотоор hөргөөн бодхоохо тэшэ зорюулагдаhан ябадал бэшэ, харин Европые өөмдэхэ гэhэн англо-американска сэрэгэй-стратегическэ ба олзоо хараалгын түсэбтэ «маршаллизациялагдаhан» оронуудай политикые ба экономикые таруулха арга зэбсэг мүн байна, өгөөл тэрэшэлэн, шэнэ группировко байгуулhан ябадал хадаа Баруунай Союзда хабаадагшадай харилсан туhалалсалгын ба коллективнэ оборонын зорилгоор үүсхэгдэhэн өнө юм, ушарынь Ялтинска ба Потсдамска конференциинүүдэй бөелүүлэгдөөд байгаа hаань, өдэ оронуудта ямаршье агрессиин аюул тохеолдохогүй байна, тиимэдэ тэрэ хадаа англо-американска засаг баригшадай эзэрхэг нүлөөе Европа дэрэ бэхижүүлхэ ба сааншадань үргэдхэхэ, түсхай зарим европейскэ гүрэнүүдэй гадаадын ба дотоодын бүхы политикые тэдэнэй өрхэ доро оруулха гэhэн зорилготой байна. Англо-американска блогой өдэ политическэ түсэбүүд хадаа өб найрамдалай ашаг туhада ба Европын оронуудта демократиин принципнуудые бөелүүлхэ ябадалда таарахагүй байhаниинь тоншье өлитэ.

Үнгэрэгшэ оной март hарада Баруунай Союзай байгуулагдан засуу США-гэй засаг баригшад хадаа өнө союзда дүүрэн дэмжэлтэ үзүүлхэбди гэжэ тэрэ дарыг мэдүүлhэн байгаа.

Энэ шэнэ группировко болбол тэдэнhөө холодожо хаананые ошохогүй, харин өлдэб янзын англо-американска түсэбүүдэй дүүрэн мөдөл доро байха юм гэжэ тоолохын дүүрэн үндэhэ баримтануудтаа тэдэндэ бии байhан дэрэhөөнь тус мэдүүлгын удхынь дүүрэн ойлгосотой. Тиибэ яабашье Баруунай Союзда тусхай американска ажатлан харагшад оруулагдаhан байна, тэдэнэй үүрэгнь мэдэхэ. Баруунай Союзай оронуд хадаа арадай демократиин оронуудта ба Советскэ Союзда өсэргүү харша замаар англо-американска блогой политикэар түлхигдэн улам саашаа, улам түргэнөөр ябаха бүри, тэдэ баруун-европейскэ гүрэнүүд хадаа США-гэй өөмдэгшэ кругуудай политическэ ба экономическа мөдөлдэ үлэмжэ өхөөр орохо байhаниинь мүнөө өлитэ болоо, тэд өдэ кругууд хадаа Европын гүрэнүүдэй политическэ бөөд даанги байдалые ба экономическа хүгжөлтые оройдөөшье hайхашаадаггүй юм.

Иимэ бэйдал дөрөhөэ США ба баруунай блогой оронуудай хоорондохи, мүн баруун-европейскэ группировкын өөhөдэйнь доторхи харша зүрилдөөнүүд зайлхашагүйгөөр хурсадаха байна, өнөнь мүнөө өлитэ болоо, тэд өдэ кругууд хадаа Европын гүрэнүүдэй политическэ бөөд даанги байдалые ба экономическа хүгжөлтые оройдөөшье hайхашаадаггүй юм.

Тэрэнhөө гадна Хойто ба Урда Америкын оронуудай хоорондо Рио-де-Жанейродо баталагдаhан ба өдэ гүрэнүүдэй нэлэнхы олонхидонь США-гэй засаг баригшадай нүлөө хангаhан договор болбол үнгэрэгшэ оной эсэстэ хүсэндэ оройон өнэ ушарые мартажа болохогүй.

Европодо Баруунай Союзые бэелүүлhөн ба американска оронуудай хоорондохи пактын хүсэндээ оройон ушэрнууд хадаа США-гэй политикые бүхы дөлхэй дээрэ бэелүүлхын үндэhэн hүүрэ бэлэдхэhэн шухала өрхэ нүхэсэлнүүд мүн гэшэ гэжэ Гүрэнэй Департамент дээрэ дурсагдагша документ соогоо хэлhэн байна. Тэрэ зуура өнө политикые бөелүүлхэ ябадалай гол зүйлынь хадаа Хойто-атлантическа пакт мүн гэжэ табигдаhан байха юм. Европа ба Америкэдэ тогтоогдоод байhан группировконууд хадаа тус пактын түшөг тулгууринь болохо ehотой, тиин США-гэй засаг баригшад болбол энэ бүхы хэрэгэй бөелүүлгые өхинhөөнь хойшо өөрынгөө гарта абаhан байна.

«Хойто-атлантическа райондохи коллективнэ аюулгүйн байдал» гэhэн өөрынгөө документ соо США-гэй Гүрэнэй Департамент болбол өөрынгөө бөлөдхэжэ байhан Хойто-атлантическа пактые аюулгүйн асуудалаар Хойто атлантикын оронуудай хоорондо баталагдаhан региональна хэлсэлэн гэшэ гэжэ харуулхые оролдоно, энөөгөөрөө тус пактын бодото шанар ба үнэн удхынь балардуулха гэдэг байна. Хэнэйшье мэдэхээр, Хойто-атлантикын оронуудта ямаршье агрессиин аюул тохеолдоогүй байна, тиимэдэ энэ пакт баталалтын шухалые өнөөгөөр тайлбарилхын ямаршье үндэhэн баримтагүй байhаниинь тон элитэ болохо юм.

Хойто-атлантическа пактын бодото шанар ба үнэн зорилгонуудынь бүри схөөр далдалхын түлөө Госдепартамент болбол Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида Советскэ Союзай «обструкционистска политика» ябуулдаг тухай тэнэг хуурмаг үгэнүүдые дурдаhан ба «потенциальна агрессорые дипломатическа схэ хүсөөр угтаха шухала» өнө хэрэг хадаа Нэгэдэмэл Нацануудай Организацийн дүүрэнөөр бахижэхэ сагые хүлөөжэ ядаат США түрүүтэй оронуудай түсхай группировкын үилгэнь юм тэhэн зорюута бэлэр мэдүүлгэнүүдые хэхэ баатай болоhон байна.

Гүрэнэй Департамент болбол пактын Советскэ Союзда ба арадай демократиин оронуудта Хойто-атлантическа дайсан асэргүү шанартай байhаниие далдалжа шадагүй, тиибэшье «потенциальна агрессор» тухай хэлhэн өлдэб хараныхы таамаг үгэнүүдээрэ хиигаарлаhан байна. Тэд, нүгөө талаhаа, Гүрэнэй Департамент болбол өөрынгөө бөлдэжэ байгаа шэнэ договорой антисоветскэ зорилгонуд тухай сэхэ хэлэхээ шидэгүй байна. Ушарынь, Советскэ Союзай политикын агрессивнэ шанар тухай хардалгые тараахадань, төрэнь улаасхоорондын олониитын дунда орохо зуура, политическэ төмсэдэй иимэ муу муухай зэбсэг хэрэглэдэг хүнүүдтэ өөhөдтэнь өсэргүүгөөр улам бүри хандуулагдадаг болоhой.

Хойто-атлантическа - договорой проект ба тэрөөнние бөлдхөлтэй дашарамдаhан эрхэ нүхсөлнүүд дээрэhөөнь харахада, англо-американска блогой зүгhөө дөлхэйе эзэмдэхэ гэhэн өрмөлзэлгэнүүдынь үлэмжэ элитэ болоно.

Хойто-атлантическа пакт дотор төрөөнэй голынь боложо европейскэ табан оронуд, Канада ба США оролсохо гэжэ хараалагдаhан байбашье, бүхы өнө хэрэгтэ Америкын Холбоото Штадуудай засаг баригшад хүчөлбэрилхы үүрэгтэй байхань бүгэдэндэ өлитэ, тэд тэдөнөөр хадаа Европодохи өгөөн үлэмжэ хүсэтэй капиталистическэ держава болохо Великобританиин засаг баригшадтай нэгэдэнги байдаг юм. Иимэ эрхэ байдалда Хойто-атлантическа пакт болбол «Атлантикын хоер талада», тайлбарилан хэлбэл, газарай бүмбэрсэгэй хоер хажууда США ба Великобританиин засаг баригшадай агрессивнэ политикаяа ябуулха гол зэбсэгынь бодото дээрэ болохо ба тиимэдэ, англо-американска блогой зүгhөө дөлхэйе эзэмдэхэ гэhэн агрессивнэ өрмөлзэлгэнүүдтэ дүүрэн таарамжатай байха юм. Хэнэйшье мэдэхээр, дөлхэйе эзэрхэхэ ябадал болбол президент Трумэнай түрүүлэлгэ доро Фултондо болоhон юрэ бүсын митинг дээрэ хэлhэн Черчиллиин шууяа схэтэ үгэ дотор США ба Великобританиин дайнай hүүлэй гол зорилгонь болгогдожо, сонсохогдоhон байгаа.

Хойто-атлантическа пактые өөрынгөө бөлдэжэ байгаа шэнэ договорой антисоветскэ зорилгонуд тухай сэхэ хэлэхээ шидэгүй байна. Ушарынь, Советскэ Союзай политикын агрессивнэ шанар тухай хардалгые тараахадань, төрэнь улаасхоорондын олониитын дунда орохо зуура, политическэ төмсэдэй иимэ муу муухай зэбсэг хэрэглэдэг хүнүүдтэ өөhөдтэнь өсэргүүгөөр улам бүри хандуулагдадаг болоhой.

Хойто-атлантическа - договорой проект ба тэрөөнние бөлдхөлтэй дашарамдаhан эрхэ нүхсөлнүүд дээрэhөөнь харахада, англо-американска блогой зүгhөө дөлхэйе эзэмдэхэ гэhэн өрмөлзэлгэнүүдынь үлэмжэ элитэ болоно.

Хойто-атлантическа пакт дотор төрөөнэй голынь боложо европейскэ табан оронуд, Канада ба США оролсохо гэжэ хараалагдаhан байбашье, бүхы өнө хэрэгтэ Америкын Холбоото Штадуудай засаг баригшад хүчөлбэрилхы үүрэгтэй байхань бүгэдэндэ өлитэ, тэд тэдөнөөр хадаа Европодохи өгөөн үлэмжэ хүсэтэй капиталистическэ держава болохо Великобританиин засаг баригшадтай нэгэдэнги байдаг юм. Иимэ эрхэ байдалда Хойто-атлантическа пакт болбол «Атлантикын хоер талада», тайлбарилан хэлбэл, газарай бүмбэрсэгэй хоер хажууда США ба Великобританиин засаг баригшадай агрессивнэ политикаяа ябуулха гол зэбсэгынь бодото дээрэ болохо ба тиимэдэ, англо-американска блогой зүгhөө дөлхэйе эзэмдэхэ гэhэн агрессивнэ өрмөлзэлгэнүүдтэ дүүрэн таарамжатай байха юм. Хэнэйшье мэдэхээр, дөлхэйе эзэрхэхэ ябадал болбол президент Трумэнай түрүүлэлгэ доро Фултондо болоhон юрэ бүсын митинг дээрэ хэлhэн Черчиллиин шууяа схэтэ үгэ дотор США ба Великобританиин дайнай hүүлэй гол зорилгонь болгогдожо, сонсохогдоhон байгаа.

Хойто-атлантическа пактые өөрынгөө бөлдэжэ байгаа шэнэ договорой антисоветскэ зорилгонуд тухай сэхэ хэлэхээ шидэгүй байна. Ушарынь, Советскэ Союзай политикын агрессивнэ шанар тухай хардалгые тараахадань, төрэнь улаасхоорондын олониитын дунда орохо зуура, политическэ төмсэдэй иимэ муу муухай зэбсэг хэрэглэдэг хүнүүдтэ өөhөдтэнь өсэргүүгөөр улам бүри хандуулагдадаг болоhой.

Хойто-атлантическа - договорой проект ба тэрөөнние бөлдхөлтэй дашарамдаhан эрхэ нүхсөлнүүд дээрэhөөнь харахада, англо-американска блогой зүгhөө дөлхэйе эзэмдэхэ гэhэн өрмөлзэлгэнүүдынь үлэмжэ элитэ болоно.

Хойто-атлантическа пакт дотор төрөөнэй голынь боложо европейскэ табан оронуд, Канада ба США оролсохо гэжэ хараалагдаhан байбашье, бүхы өнө хэрэгтэ Америкын Холбоото Штадуудай засаг баригшад хүчөлбэрилхы үүрэгтэй байхань бүгэдэндэ өлитэ, тэд тэдөнөөр хадаа Европодохи өгөөн үлэмжэ хүсэтэй капиталистическэ держава болохо Великобританиин засаг баригшадтай нэгэдэнги байдаг юм. Иимэ эрхэ байдалда Хойто-атлантическа пакт болбол «Атлантикын хоер талада», тайлбарилан хэлбэл, газарай бүмбэрсэгэй хоер хажууда США ба Великобританиин засаг баригшадай агрессивнэ политикаяа ябуулха гол зэбсэгынь бодото дээрэ болохо ба тиимэдэ, англо-американска блогой зүгhөө дөлхэйе эзэмдэхэ гэhэн агрессивнэ өрмөлзэлгэнүүдтэ дүүрэн таарамжатай байха юм. Хэнэйшье мэдэхээр, дөлхэйе эзэрхэхэ ябадал болбол президент Трумэнай түрүүлэлгэ доро Фултондо болоhон юрэ бүсын митинг дээрэ хэлhэн Черчиллиин шууяа схэтэ үгэ дотор США ба Великобританиин дайнай hүүлэй гол зорилгонь болгогдожо, сонсохогдоhон байгаа.

США ба Великобританиин хүчөлбэрин доро гүрэнүүдэй шэнэ шэнэ группировконуудые байгуулха гэhэн иимэ тусэбүүд хадаа мүнөө үедэ Хойто-атлантическа пактын үндэhэн дээрэ нэгэдүүлэгдэжэ байгаа гол империалистическэ группировкын зорилгонуудай яашье региональна шанартай бэшэ, харин зарим державануудай зүгhөө дөлхэйн бүмбэрсэгэй бүхы хубинууд дээрэ өөрхэг байдалтай болохо гэhэн өрмөлзэлгэ хүсэлгүүдээр пактэрэгти байhаниие темдэглэнэ гэжэ.

Зүүн-Урдахи Азиин оронуудай группировкые байгуулха гэhэн проект бэлэл өнөөгийне гэршөлнө, индонезийскэ асуудалые зүбшөн хөлсэлгын шалтаг дурсажа, Делидэ (Индидэ) болоhон hаяын конференции дээрэ тус проект бэелүүлэгдэжэ өхилhэн байна. Тиигэбэшье, колониальна хэрэгүүдтөө ореолдон мухардашаhан державануд ба тэдэнэй баян тэдхэбэрилгэнэй зүгhөө тэдэнние улам шанагаар тулхижэ байгаа өнө хаалгируулай харгыгаар ябахыень Азиин арадуудта зүбшөөлгэхын түлөө эдэ оронуудай правительствонуд соохи зарим нэгэн лидернуудэй биллагуу ябадал үшөөлхүшэ хүрөхэгүй байhаниинь мэдэхэ.

Хойто-атлантическа союзые тогтоожо байхадаа, США ба Великобританиин засаг баригшад болбол өнө хэрэгтэ шадаал hаа олон гүрэнүүдэй, тэрэнэй дотор Францийн ба Голландиин колониальна держава болохо Францийн ба Голландиин засаг баригшадые өөрынгөө талда татажа оруулха ба өнө аргаар тэдэнние өөрынгөө гарта абаха гэжэ өөрынгөө мөлжэлгэ. Энэнэй түлөө тэдэнэр өлдэб бүлоштой ба болошогүй арга зэбсэг хэрэглэдэг байха юм. Финансова ба бусад экономическа бадар үгэлгэ тэдэнэр хэрэглэнэ. Тэдэ орнуудай экономическа байдалые hайжаруулхабди гэжэ hайдуулан тоод тодень «долларой политикын» хэшалта хабшалта дээрэhээ шэнэ шэнэ экономическа бэрхэшэелнүүдтэ улам ехэ унажа байна. «Потенциальна агрессор» гэдэгэй зүгhөө гаража болохо хоорондо өөдэгэй зүгhөө гаража болохо хоорондо өөдэгэй зүгhөө гаража болохо юм гэжэ эрилгэнүүд дээрэhөөшье харагдана, тоод өнөнь тэдэ орнуудай саашаахи, бата бэхи экономическа хүгжөлтын аргаболомжые улам ехэр hүйдхэн hэлгажа байдаг юм. Тэрэнтэй хамта, өнө байдал болбол тус гүрэнүүдэй дотор ехөөн политическэ бэрхэшэелнүүдые улам ехэр түрүүлэн гаргажа байна. Энэ үедэнь Советскэ Союз ба өөрынгөө социалистическэ хүхжэлтын түрүүшын алхамуудые hажэ байгаа арадай демократиин оронуд болбол хэлбэрилгэгүй ба хурдан түргэн экономическа hөргөөн бодхоолгын ба хүгжөлтын замаар, тэрэнтэйгээ хамта, демократ

СССР-эй ССП-гэй Правлениин XII пленумэй дүнгүүд ба Бурят-Монголой уранзохёолшодой зорилгонууд тухай

(Бурят-Монголой уранзохеолшодой үргэн суглаан дээрэ БМАССР-эй ССП-гэй Правлениин түрүүлэгшэ Ц. Г. ГАЛСАНОВАЙ хэлэһэн элидхэлһээ)

СССР-эй ССП-гэй Правлениин XII пленумэй хүдэлмэри болбол большевистскэ партийн ба советскэ арадай үмэнэ ехэхэн харуусалгатай байһан мэдэрэлтэйгээр үнэрөө. Тондэ национальна советскэ литературануудай хүгжэлтын байдал тухай, мүн драматурги ба кино-драматургиин байдал тухай асуудланууд онсо шангаар зүбшэн тамсагдэһэн байна. Дөлхэй дээрэ өгөөн түрүү, өгэөн идейнэ, өгөөн реалистическэ литература болохо советскэ олонациональна литературын түсөөнийнь хадаа тэрээнэй большевистскэ партийна шанар дээрэ, арад зонтойгоо тон нигэ холбоотой байдаг, социалистическэ реализмын метод ба агууехэ арадай литературын өрхим заншалнуудые үнэн зүбөөр дагажа ябадаг дээрэ байна.

Тус пленум литературын партийна шанар тухай ленинско-сталинска принципэй илалтын түлөө тэмсэлэй шухала шатань мүн болоо. Аполитичнэ искусствын, эстетство ба формализмын позиц баримталдаг идейнэ дайсадтай, мүн буржуазна национализм болон советскэ идеологиие хазагайруулха бусад ябадалтай эрид шанга ба амжалтатай тэмсэлэй туг доро пленумэй хүдэлмэри үнгэрһэн байна. Пленум болбол принципиальна большевистскэ шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгын туг доро, советскэ литературын саашанхи ехэ амжалтын түлөө советскэ уранзохеолшодой гүнзэгы харюусалгын мэдэрэлтэйгээр, үндэр идейно-теоретическэ хөмжөндэ үнгэрөө.

I. „Звезда“ ба „Ленинград“ гэжэ журналнууд тухай ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоолой һүүлдэ советскэ республикануудай литературануудай байдал

«Звезда» ба «Ленинград» гэжэ журналнууд тухай ВКП(б)-гэй ЦК-гэй түүхэтэ тогтоол болбол Советскэ Союзай бүхы национальна литературануудай хүгжэл һалбарха ябадалда шинжэхы шанартай байгаа. Пленум дээрэ өлидхэл хөлөөтэй ба мүн республикануудай түүлөөлөгшэд болбол идеологическа хүдэлмэри тухай ВКП(б)-гэй ЦК-гэй гайхамшагта тогтоолнуудай үнэһан дээрэ өөрыгөө литературануудай түйлаһан амжалтанууд тухай омогтойгоор хөөрэжэ үгэһэн байгаа. Тэдэнэр хадаа социалистическа реализмын методэй илалта тухай, бөлиг ехэтэ шэнэ зохеолнуудай бии болоһон тухай, уранзохеолшодой зүгһөө мүнөө үеын темэ шэнэ эрьсһэн тухай, литературада шэнэ залуу хүнүүдэй орожо байһан тухай хөлөһөн байна. Цаашаа олонациональна литературын системэдэ түлөөлөөрилхы шанартай байдаг нутуехэ ородой советскэ литературын зүгһөө тэдэнэй түрөлхи литературада ямар ехэ туһаламжа үгүүлжэ байһаниие, мүн бүхы советскэ республикануудай литературануудай хоорондоо харилсан туһаламжа байһаниие элидхэлшэд бүхэн, үгэ хөлөөшэд бүхэн онсо хөндөгшөөн байха юм.

Советскэ литературын һуури тайлбаршаа А. М. Горький советскэ уранзохеолшодой 1-дэхи Бүхэсоюзна съезд дээрэ национальна уранзохеолшод тухай хөлөхэ зуураа, нигэжэ тэмдэглэһэн байгаа: «Тэдэниие онсо һуурида амяарлан табиха ямаршье шалтагаан ба хүсэл намда байнагүй, ушарынь тэдэнэр болбол гансахан өөнэй өөнэдыгөө арадай туһада хүдэлмэрилдэг бэшэ, харин тэдэнэр бүхэн—социалистическа республикануудай Союзай бүхы арадуудай туһада хүдэлмэрилнэ... Түүхэ хадаа тэдэнэй хүдэлмэриин түлөө ородуудайхи шэнги баһал адли тиимэ харюусалга тэдэндэ даалгана».

Уранзохеолшодой пленум болбол национальна литературын бүхы хүсөнүүдэй дүүрэн харилсаа ба нөгөөдөлые, бүхы советскэ литературын саашанхи хүгжэлтын түлөө тодоор харуулһан байха юм. Мүн национальна литературын системэдэ хамтын харюусалгые эли тодоор харуулһан байха юм. Мүнай агууехэ олонациональна литературын творческо ехэ хүсэтэй ба болбосон үндэр болоһон тухай, тэдэнэй өрөөдүйн гайхамшагта хүгжэлтын түлөө ородолго тухай национальна литературануудай бүхы дутуу дулдуудые ба алдуунуудые нюур харалгүй хурса хатуугаар шүүмжэлэн ябадал элитээр тэршэлээ.

Национальна республикануудай алохи литературада харагдаһан үлэмжэ ехэ дутагдалнуудынь хадаа, нигэдэхэр, уранзохеолшод болбол национальна үеын геройе—бүхы һанал бодолоороо коммунизм тэсшэ шарадаһан советскэ хүнниие тэрээнэй гол шанар дээрэ, социалистическэ Эрэ оропойгоо ашаг туһада хөөн шэн гүйцэлгэ патриотическа ажал дээрэнь харуулжа үшөө һураадүй, мөн таллар үшөөл мууса һуралсадаг байдал дээрэ гарана. Энэхэн тухай СССР-эй ССП-гэй генеральна секретарь А. А. Фадеев украинска уранзохеолшодой II съезд дээрэ онсо һайнаар тэмдэглэһэн байгаа. Мүн национальна Бурят-Монголой уранзохеолшодой зохеолнууд, тэрэ тоодо Хоца Намсараевай «Алтан зэбэ» мөтөн гомо ехэ ба олондо алдаршаһан зохеол баһал нимэ дутуу дундатай байдаг. Тэрэ зохеолнууд дотор национальна литературын хүгжэлтэй ба болбосон үндэр болоһон тухай, тэдэнэй өрөөдүйн гайхамшагта хүгжэлтын түлөө ородолго тухай национальна литературануудай бүхы дутуу дулдуудые ба алдуунуудые нюур харалгүй хурса хатуугаар шүүмжэлэн ябадал элитээр тэршэлээ.

Национальна литературануудай хоердохи томо дутагдалынь хадаа хүдэлмэриишөн ангиин темэдэ хайхарамжагүйгөөр хандадаг, ажалуйлэдбэриин хүнүүдэй гайхамшаг амжалтануудые тон һуулаар харуулдаг дээрэ байха юм.

Сталинска табаншэлнүүдэй үе соо бүхы национальна советскэ республикануудай шэнжэ шарайнь үнэгөөрөө хубилһан байна. Урдань хүдөө ажахын оронууд байһан тэдэ республиканууд хадаа томо ехэ индустриин оронууд болоншой. Тэрэ тоодо манай Бурят-Монголой республика дотор олоншоого гайхамшаг хүдэлмэриишөн анги ургажа гараһан байна. Тиимбэшье манай литература дотор Ленинэй орденто ПВЗ-гэй, Зэдын комбинадай, Галуута-Нуурай руднигай өрхим хүнүүдэй шэн габьята хүдэлмэриие харуулһан ямар нэгэн өхэхэн зохеол мүнөө үгы шахуу байһаниинь хаанташай. Бидэ уранзохеолшод манай хүдэлмэриишөө, манай колхозниууд шэнгээр ажаллажа үшөө һураадүй, арадайгаа хүрдэн дэбжэлтэйнэ гэгдэд гэжэ байнабди. Энэхэн дээрэнөө манай зарим уранзохеолшод, жишээлбэл, Бато Базарон, Аполлон Шадаев, Цокто Номтоев, Дольон Мадасон гөгшэдэй иимэ үни шэнэ зохеол бэшэгүй, абяа зниргүй байха гэшэнь саашадаа тэсэшэгүй ябадал болоно.

Гурбадахяар национальна республикануудай зохеолшод өөнэдыгөө зохеолнууд дотор манай бүхы ималтануудые зориг-жуулагша большевистскэ партийн хүгэлбэрилхы ба эмхидхэхы үүргэнүүдые һаяхан гэ харуулжэ эхилһэн байна. Тиимбэшье манай олонхи уранзохеолшод хадаа өөрыгөө зохеолнууд дотор партийна хүгэлбэрилэгшэдые тон һуулаар, гүйхэнөөр харуулдаг байха юм. Энэнь тон түрүүндэ манай драматическа зохеолнууд дотор гарана. Тэрэ байгаагай, Намжил Балданогой «Байкалтай загаһашад» гэжэ пьесэ дотор партийна хүгэлбэрилэгшын үүргэ гухай огто хөлэгдээгүй үнгэрһэн байна. «Илькиин өлдин талада» гэжэ минии рассказ дотор колхозой парторг болбол имагтал баярай суглаапай президиумдэ һуухань харагдаһан байгаа. Энэ хадаа ехэ алдуу гэшэ.

Эсэгтээ. Казахска литература тухай хөлөһөн өлидхэл соогоо Б. Горбатов болбол манай идейнэ дайсадтай, буржуазно-националистическэ хазагайруултануудтай саашадаа улам шангаар тэмсэхэ тухай, арадай амаг зохеолдо, урдын феодально-родовой байдалда ямарзаар хандаха тухай онсо тогтожо хөлөһөн байгаа. Энэ талаар бүүр үзэл баримталдаг дээрэһээ национальна республикануудга хуушанай феодал-хаашуулай үеые маягаг һайшааха ябадалнууд алий олон гараһан байна.

Тиимэдэ ород арад ба бусад үндэһэ, яһатан арадуудай хоорондохи харилсаа холбоое зүбөөр харуулха ябадал болбол бүхы советскэ уранзохеолшодой, илангаяа национальна республикануудай уранзохеолшодой гол шухала зорилгонуудай нэгэниинь болоно. Энэ болбол агууехэ ород арад түрүүтэй бүхы арадуудай хани барисаан тухай асуудал мүн. Энэ болбол буржуазна национализм ба бусад контрреволюционно, антисоветскэ урадхалнуудтай үдөр бүриин тэмсэл ябуулха тухай асуудал мүн.

II. Бурят-Монголой литературын байдал ба тэрээн дотор буржуазно-националистическэ хазагайралтатай ябуулһан тэмсэл. „Гэсэр“ ба тэрээнэй реакционно удхашанар

Үшөө залуухан болоншье, бүхэсоюзна литературын нэгэн бүлэ дотор бүхэжэһэн Бурят-Монголой советскэ литература, болбол мүнөө шэнэ хүгжэлтэдөө ородоо байна. Илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ бага бэшэ амжалтанууд туйлагдаа, энэхэн тухай республикын олониитэ тэмдэглэһэншье байна.

Бүри 1946—47 онуудта манай гол литературна кадрнууд хадаа идеологическа хүдэлмэри тухай ВКП(б)-гэй ЦК-гэй түүхэтэ тогтоолнууд ба ВКП(б)-гэй Обкомой заабаринуудаар бэеэ зөбсөглөн, большевистскэ шанга шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэ дэлгэрүүлэн, бидэнэр манай литературын шэнэ үзэгдэл бүхэндэ, манай уранзохеолшодой шэнэ зохеол бүхэндэ большевистскэ партийнаар ба али бүхы дутуу дунда ба алдуута зүйлнүүдтэ өбсэшэгүйгөөр хандадаг болоодби.

Тиин Хоца Намсараев хүдөөгэй һургуулиин хүүгэдэй байдал тухай «Эдир һураншад» гэжэ шэнэ повесть бөшэбэ. Урдань хөдөн рассказуудые бөшэһэн поэт Жамсо Тумунов «Нойрһоо һэриһэн тала» гэжэ түрүүшынгээ роман бөшэжэ ямаршие баярлуулаа. Поэт Чимит Цыдендамбаев «Банзаровай лагбан» гэжэ повесть хөблөжэ гарганһан байна. Урдань тэрээнэй зохеодо ехэхэн идейнэ алдуунууд гараһанай һүүлдэ энэ зохеол хадаа тэрээнэй яһала ехэ амжалтань мүн гэжэ тооломоор. Тусхайлан хөлөбөл, тэрээнэй дүүрэгээгүй «Сагаан нуур» гэжэ роман дотор урдань националистическэ шанартай алдуу гаргашаһаниинь олондо мэдэгдэжэ байха юм. Тиин «Банзаровай лагбан» гэжэ повесть ба нэгэ хөдөн рассказуудые тэрээнэй гаргаһан дээрэһээ харахада Цыдендамбаев болбол өөрыгөө алдуу өндүүе бодото хэрэг дээрэ хаһажа эхилһэншэнь гэршэлнэ. Драматург Намжил Балдано болбол урданай сагай байдал тухай, феодал-хаашуулай үеын байдал тухай темэдэ ехэөр дашуурдаг байһаниинь олондо мэдэгдэжэ. Мүн нэгэ үедэ манай театрын сценэ дээрэ өлдэб янзын хаашуул ба ноед, баатарнууд ба мэргэд дүүрэшөөд байһаниинь баһа мэдэгдэжэ. Тиимбэшье Балданогой һүүлшын пьесэнүүд ба рассказууд дээрэһээ харахада, өөрынгөө зохеолой хүдэлмэриие ехэхэнөөр шэнэдхэн заһажа байһаниинь өлитэ болоно.

Бурят - Монголой 25 жэлэй ойдо республикын табан зохеолшодой нэгэ нэгэн томтой шэлэгдэмэл зохеолнууд хэблөтдэжэ гараа. Мүн «Бурят-Монголой советскэ поэзиин антологи» ба бусад сборнигууд олоор хэблөгдөһэн байна.

Энэ үе соо манай эндэ очеркын жанр ехэхэнөөр хүгжэһэн байха юм. Манай уранзохеолшод республика соогуурааа ябажа, хүдөө ажахын ба ажалуйлэдбэриин түрүү хүнүүдтэй уулзадаг хөөрэлдэдэг болоһон байна. Тиин манай республикын байгаалиин баялигуудые өлбэгэр ашаглаха ябадал, табаншэлые дурбэн жэлдэ дүүргэхын түлөө арад зонтой ябуулжа байгаа гайхамшагта тэмсэл болбол очеркнууд ба рассказуудые бэшэхын айхабтар ехэ материал манда үгөнэ. Тиимэдэ энэ жанр болбол һүүлэй үе соо манай литературада ехэхэн һуурин эзэлжэ шадаа.

Һүүлэй хоер жэл соо манай литературга дотор хэдэн шэнэ хүчүүд ороһон байна. Залуу уранзохеолшодой ургалта тухай жэл бүхэндэ хоер хөлөн дээрэ гарталдажа байдаг тэдэнэй тусхай сборнигууд гэршэлнэ. Хэрбээ залуу уранзохеолшодой нэгэдэхи зүблөөндэ 36 хүн хабаадалсаһан байбал, хоердохи зүблөөндэ 55 хүн хабаадалсаһан байна.

Манай литературын саашанхи хүгжэлтые харуулдаг нэгэн гол шухала зүйл гөбэл: уран литературын оршуулганууд мүн болоно. Һүүлэй үедэ ородой классическа ба илангаяа советскэ литературые оршуулха ябадал нилээд өдэбхитэй болоо. Тэрээнтэй хамта манай зохеолшодой өрхим зохеолнуудые ород хөлөн дээрэ оршуулан гаргаха ябадал ехэхэнөөр дэбжэһэн байха юм. Тиин манай поэдуудэй шүлэгүүд центральна журналнууд ба газетэнүүдэй хуудаһанууд дээрэ гарсдаг болоншой. Москвада «Бурят-Монголой поэдууд» гэжэ сборник хөблөгдөн гараһан байна. Тэрээн дотор манай 10 поэдуудэй шүлэгүүд оролсоо. Мүн 1949 ондо Москвада Хоца Намсараевай шөлэгдэмэл повестьнууд, Жамсо Тумуновай, Хоца Намсараевай ба бусадай шүлэгэй сборнигууд гарахаар хараалагдажа байнз. Мүн Тумуновай «Нойрһоо һэриһэн тала» гэжэ роман, Балданогой «Баян гол» гэжэ пьесэ ба манай уранзохеолшодой бусад зохеолнууд ород хөлөн дээрэ оршуулагдаха хараатай.

Гадна 1950 ондо Москвада Бурят-Монголой литературын декада болохоор уридшалан хараалагдажа байна. Эдэ бүгдэ дээрэһээ харахада, манай литература болбол бүхэсоюзна аренэ дээрэ гаража эхилээ.

Энэ 1949 он соо хөдөн шэнэ прозаическа зохеолнууд, тэрэ тоодо ажалуйлэдбэриин ба хүдөө ажахын түрүү хүнүүд тухай повестьнууд бөшэгдэхэ байна.

Манай литературын мүнөөнэй байдал тобшо тэды иимэ.

Эдэ бүхы амжалтанууд болбол һүүлэй үе хүрэтэр өөрыгөө һүүл һүрэшье харуулжа байһан буржуазно-национализмтай эрид шэнга тэмсэл-ябуулһанай ашаар туйлагдаа.

Арад зондо харша реакционно зохеол болохо «Гэсэр» тухай онсо тогтоохо хэлөхэ хэрэгтэй бэйна.

Монголой «Гэсэр богдын туужа» ба бурядай гэжэ нэрлэгдэһэн «Гэсэр» хадаа өөрыгөө удхын талаар, мүн сюжедэй талаар аб адли зохеолнууд мүн байха юм. Тэрээнтээ гадна, монголой «Гэсэр» болбол ламанарай тубэд ном дээрэһээ, мүн феодальна хитадай зохеол дээрэһээ оршуулагдаһан зүйл мүн байха гула «Гэсэр» гэшэ хаанаһаа хөнөөр дамжажа манай Бурят-Монголдо хүрөһөн ба ямар политическэ зорилготойгоор эндэ тараагдаһаниинь тон өлитэ болоно.

Хөрбээ хүушан монгол «Гэсэр» дотор Хан-Хурмаста тэнгэри хөдаа Будда бурханай зарлигаар өөрыгөө хубүүе доодо дөлхэйдэ өлгэгдэнэ гэжэ хөлэгдэдэг һаань, бурядай вариант гэдэг соонь баһал Хан-Хурмаста хадаа бүрүүнай 55 ба зуунэй 44 тэнгэриннүүдэй ахалгэтша Эсэгэ-Малаан тэнгэриин зарлигаар өөрыгөө хүбүүе газарта эльгэөһэн байха юм. Гансал илгаань хадаа тэндэхи Гэсэр хадаа бурхан Буддын шажантай холбоотой байхадань, өндэхинь — бөө шажантай холбоотой болоно.

Тиимэ болохоороо «Гэсэр» гэжэ зохеол болбол яашье бурят-монгол арадай эпос бөшэ байха юм. «Гэсэр» хадаа Түбэд; Монголһоо ламанарай тарааһан зүйл болохо ба хожомынь тэрээндэ бурядай бөөнэр, баяд ба ноед өөрыгөө ашаг туһада зарим нэгэн зүйлнүүдые оруулһан байжа магад.

Тэеднье «Гэсэр» болбол арад зонай дунда хөлөөнөдөг үльгэр бэшэ юм. Харин манай Культурын институт хадаа Усть-Ордын национальна округто бөө үгтай хөлөн үбгэн «гэсэршэнүүдые» оложо, тэдэнэһээ хөдөн вариант бэшэһэн байгаа. Теэд тэдэнэр хадаа тэнгэриин «уур хилөнһээ» айжа, бүрхэг байхада, аадартай бороотой байхадаа энэ «үльгэр» хөлөхэһээ арсадаг байнъиень тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Юундэб гэхэлэ, бөөнэр хадаа тэнгэриндэ архи сержэм суршэнгүй бөөлөдөгүй ха юм.

Энэн дээрэһээшье харахада, бурят арадай дунда «өөрын» «Гэсэр» гэжэ байгаа юм гэһэн фашист Поппигэгинын, һүүлэөрнь Шулукшинай Манжигеевэй, Санжиевэй, академик Козиной ба бусадай баталан хөлөлгэ хадаа ямаршье үндэнэгүй байхаа гадна, пан-монголизмтай сэхэ холбоотой байха юм. Тэдэнэр энэөгэрөө арад зонтоо өөрыгөө алдаг туһын түлөө анагаан тэмсэлһөө зайлуулха, өлдэб ламын ба бөөгэй шажанай зүйлнүүдээр арад зоной ухаан сэдьхэл мунхаруулха гэһэн зорилго урдаа табиһан байгаа.

Энэ зохеолой идейнэ удхашанарынь ямар бэ?

Энэ асуудалда харюусахын түлөө «Гесериада» гэжэ юуб, Гэсэр гэшэ хэн бэ гэһэн асуудалда түрүүшэр харюусаха хэрэгтэй.

«Гесериада» болбол Чингис-хаанай өөрхөг туримхэй дайн байдаанай бузар хараныхы үеһөө ургажа гарэһан ба арад зондо ерид харша реакционно үзэлнүүдые номлодог зохеол байһаниинь өли тодо болоо гэжэ сэхэ хөлөхэ хэрэгтэй. «Гесериада» болбол монголой «Нюуса үльгэр туужа» шэнги, Чингис-хаанай дээрмэдэлгэтэ хэрэгты дайнуудай үеые харуулһан зохеол мүн болохоороо, Чингис-хаанай гүрэн түрые магтаһан туужа гэшэ, тиимэдэ Гесэр болбол бодото Чингис-хаан боложо ерэнэ. Центральна Азиие шэнжэлһэн алдарта эрдэмтэн Г. Н. Потаниин болбол Чингисые тэнгэри заята Чингис-богдо-Кэзэр-хаан гэжэ эндэ нэрэлдэг байгаа. Тиин «Кэзэр» гэжэ нэрэнь хожомоо «Гэсэр» гэжэ болоходоо болоо.

Тиин «Гесериада» болбол Чингис-хаениие ба тэрээнэй гүрэн түрые монгол арадуудай түүхын «алтан үе» гэжэ магтан һайрхахэ ба нэбтэрүүлэн номлохо гэһэн зорилготой зохеол мүн болоно.

Ородуудай эндэ ерэхэ хүрэтэр «бурядай общество» хадаа тэнгэри сүлөөтэй, өлбөг дөлбөг, баян һайн байһэн юм, харин ородой ерэхэһөө хойшо бурядуудай ядарал зоблон эхилөө юм гэжэ буржуазна национализмтууд баталан хөлөдэг байгаа һөн. «Гесериада» болбол нюуса далдаар сохом иимэ үзэл нэбтэрүүлнэ. Тиимэл хадань Шулукшин болбол харин харгалтай Гесэрэй «тэмсэһэн» ябадал тухай, тэрээнэй ямар нэгэн «һайн һайхан сэдьхэл» ба «героизм» тухай шулөөө һайруулан гоо һайхаахаар бөшэжэ байһан байна. 1941 оной июниин 1-дэ «Правда» соо тэрээнэй толиһон «Гэсэр» тухай статья ба «Бурят-Монголой литературыг 20 жэл» гэһөн статья тухай хөлөхэб. Шулукшин өөрөө өөрыгөө «Гэсэрэй» редактор ба консультант болгожо томилоод тэрээнэй «сводно» текстые редакцилжа байһан байгаа. Тиихэдэ Элиасов болбол «Прибайкальскэй хуушанай фольклор» гэһэн өөрыгөө номой оршол дотор Россида Бурят-Монголой нэгэдэн ороһон ябадалые ородуудай зүгһөө бусадай газарые бүлгэн абаһан ба бурят арадые богоолиолһон ябадал гэшэ гэжэ бөшэһэн байна. Тэрээнэй энэ үзэлые саашань үргэлжэлүүлжэ, Санжиев болбол өөрыгөө «Бурят-Монголой урдын байдалһаа» нэһэн статья соогоо иигэжэ бөшэһэн байна: «XVII зуунай үеын бүхы турша соо ородуудай колонизаторнууд Прибайкалиие гал дүлөнэй ба эритэ мэсэтын хүсөөр номгодхон абажа байгаа һөн», «Ородой хасаг сэрэгүүдэй алалга хүсэрхэлгэ ба тонуул дээрмэ дээрэһээ сүхэрэлгын туйлда хүрэһэн бурядууд» восстани хөдөг байгаа, «хасагууд бурят айлнуудые ханцарган һүйдхэжэ, мал адууһыень намнан ошодог, эсэргүүсөһөн хүнүүдые аладаг, бурят эхэнэрнүүдые олзолон абадаг байба», бурядуудые эрхим һайн газарһаань намнан гаргаа», гэхэ мэтээр бөшэһэн байна.

Хоердохеор, буржуазна национализмтууд болбол «бурят обществые» «ангинуудай ямаршье харшалдаагүй, доторой тэмсэлгүй, нэгэн бүхэли байһан юм гэжэ баталан хөлөхэ тон дуратай байдаг һөн. Теэд «Гесериада» доторшье арад зон ба ноед өхөл эбтэй өөтэй байдагаар харуулагдана. Хэрбээ «Гесериада» дотор Гэсэр ба Хара-Зутан абга хоерой хоорондо зурилдөөн байдаг һаа, энэнь ангиин зурилдөөн бөшэ, харин өөрын гэр бүлэ доторхи саг зуурын арсалдаан мүн байна. Энэхэн дээрэһээ харахада, өөрынгөө дотоодын байдалда ямаршье ангиин тэмсэлгүй өбтэй өөтэй байгты, гансал хариин хүсэнүүдтэй тэмсэгты гэһэн уряал «Гэсэр» дотор тон тодоор гаргана. Тиимэл хадань Африкан Бальбуров болбол «Алдарта Шантагар ба залуу ангуушан Тархай» тухай өөрынгөө новеллэ дотор бурядуудай урдын байдалые бусашагүйгөөр үнгэрһөн ямар-нэгэн жаргалангай саг байгаа гэһэн шэнгээр уяран гажаран бөшэһэн байгаа байна. Тиихэдэ, Семен Метелица болбол өөрынгөө «Межи» ба «Хани басагад» гэһэн хороо зохеолнууд соо ород ба бурят хоерой хоорондо национальна зурилдөөн бии юм гэжэ хуурмаг муухайтаар харуулха зуураа, нацын доторхи ангиин тэмсэлые зорюута балартуулһан байха юм. Тэрэ зуура, Чингис хаан тухай магтаал шүлэгүүдые тэрээнэй бөшөдэг байһань мэдөөжэ.

Гурбадахяар, националистнууд болбол бурят-монгол арадай хүгжэлтэдэ ород арадай материальна ба духовно культурын айхабтар ехэ нүлөөлхы удхашанартай байһаниие харахагүй гэжэ оролдодогүй, али сэхэ буруушаадаг байһан байна, тэдэнэр ходоодоо империалистическэ Зүүн зүүгэ-һүгэдэн дохидог байгаа. Тиин «Гесериада» дотор Гэсэр ба Лойр Лобсоголдой мангадхай хоерой хоорондохи тэмсэлэер дамжуулан дээрэ хөлөгдөһэн удхые харуулһан бололтой. Тиин минии редакци доро Культурын институдай гаргаһан «Гэсэрэй» хоер бүлэг туушаа бэшөһэн өөрынгөө оршол дотор Манжигеев тон хүхюугээр иигэжэ бөшэнэ: «Гэсэр болбол арад зоной нангин хэрэгэй түлөө үхэлһөө айнгүй ами бөөсө үгэхээр бэлэн байдаг ehотойл арадай герой гээшэ» «Абай Гэсэр болбол арадай геройн хөтэ мүихэ ба эхин түрүүшын өрхим образ мүн байна» г. м. Эндэб хуушанай юумэнүүдые ухашалан суглуулжа ябадаг Сергей Балдаев гэшэ мүнөө үедэ Бурят-Монголой искусство ба культура һалажа байна гэжэ советскэ засагые хардаһан байгаа. «Бурят-Монголой арадай творчествын харуулгада» гэһэн өөрынгөө статья соо «Бурят-монгол арадай өөрын культурын уг ехэ баялигынь шэнэ байдалай үертэ дайрагдан мартагдажа бусашагүйгөөр үнгэрэн һалажа байна», гэжэ нюдөөрөө нелбоһо гүйлгэн бэшэнэ. Мүн мүнөөхи А. Бальбуров болбол «Молох» гэжэ новелло соогоо империалистическэ Зүүн зүүгэ доро дохин милитаристска, агрессивнэ Японние нюуса далдахаар магтан һайрхаһан байгаа.

Иимэ болохолоороо, «Гесериада» болбол дайнай үедэ зоной дунда пан-монголизмын үзэл нэбтэрүүлхэ ба бурят-монгол арадые идеологическа талаар нүлөөдөө оруулха гэһэн зорилготой зүйл мүн байгаа.

Дээрэ хөлөгдөһөн дээрэйнэ ямар тобшолол гараха байнаб?

Арадта харша, феодал-хаашуулай өнө эпос туушаа гаргагдаһан шуулан болбол «Гэсэрһөө» Япони хүрэтэр, фашист Поппеһэ Шулукшин хүрэтэр, Шулукшинһаа Бальбуров хүрэтэр нэгэн үлхэлдөөтэй ябадал мүн байһаниинь өлирнэ.

Олохон уранзохеолшод ба научна хүдэлмэрилөгшэд, тэрэ тоодо тэрээнэй редакторнуудай нэгэн болохо би, баһал «Гэсэр» дээрэ хүдэлмэрилжэ байһан байнабди гэжэ сэхэ мэдэрхэ хэрэгтэй.

Идеологическа хүдэлмэри тухай ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоолой гараһанай һүүлдэшье «Гэсэрэй» хүдэлмэри үргэлжэлөөр байһаниинь олондо мэдэгдэнө.

Дайнай түлөг үедэ 1943—44 онуудта, «Гэсэрые» шэнэ хүсэтэйгөөр үргэжэ эхилһэн юм. «Гэсэрэй» арадай шанарые баталха баримтануудайнгаа үгы байһаниие мэдэхэлэрээ, тэрэ үедэ Культурын Институт ба Уранзохеолшодой Союзые толгойлжо байһан Санжиев ба Шулукшин болбол «Гэсэрые» националистическэ үзэлдөө таарууулан хуурмаг болгожо найруулха гэжэ шиидэһэн байна. Теэд энэ хөрэгые хөндэ даалгаха гэшэдэ гэһөн асуудал баһал шухала шанартай байһан байжа болоо. Энэ удаа тус хөрэгтэ юундэшьеб Намжил Балданое һунгажа олоһон байба.

Манай ородо тохеолдоһон хэсэуцанга дайнай үедэ драматург Балданоһоо фольклорист Балданогой хулгайлан абаһан гурбан жэлэй хүдэлмэриин ашаар «Абай Гэсэр хубүүн» гэжэ «бурят-монгол арадай баатарлиг эпосэй хуряамал вариант» гэдэг түрөжэ гараһан байгаа. Теэд ямаршье литературна найруулта ба хуряалалаар «Гэсэрые» бурхан тэнгэриһөөнь, лама бөөгэй шажанһаа таһалжа, тэрээниие Бурят-Монголой советскэ газар дээрэ нютагжуулан оруулхын аргагүй байһаниинь мэдэжэ. Теэд энэ найруулһан «Гэсэр хубүүн» болбол, тэрээниие ударидагшадай һанамжын ehоор, бурят үгтай болохо ehотой байбашье, Намжил Балданогой кабинет соо шэнэхэр түрэжэ шадаагүй байһаниинь гайхалтай бэшэ.

Харин иимэ туршалганууд гараһан байгаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Санжиеваар дамжуулан партийна органдо оруулһан өөрынгөө элидхэлтэ бөшөг соо нүхэд Балдано ба Тарловский хадаа «Абай-Гэсэр хубүүндэ» иимэ сэгнэлтэ үгэһэн байна:

«Гэсэр тухай үльгэр туужа болбол философ ба поэдай, хөлэ бөшэгэй эрдэмтэн ба түүхэшны, мүн олониитын ажал-ябуулгада өөрыгөө үгэһэн хүнүүдэй ба дайн сэрэгэй мэргэжэлтэнэй эгөөн нарин шанга өрилтэнүүдые хангажа шадаха байна. «Гэсэрэй» уранһайхаанай талаар зүрхэ сэдьхэл өзэлмэ шанарынь айхабтар ехэ туладань, тэрээниие шагнажа ба уншажа байгшад бүлтаараа, үзэг бэшэг бага мэдэхэ хүнүүдһөө өхилэн эгэзэн ехэ эрдэмтэй хүнүүд хүрэтэрөө, энэ ехэ үльгэр туужын образуудай ба тэрээн соохи ушаралта байдалнуудай хедышье этигэшэгүй байһаниие харалгүй, бодото хэрэг дээрэ боложо байһан юумэн гэжэ тон ехэ һайхашаалгайгаар этигэжэ байдаг байна».

Теэд маягай зарим нэгэн поэдуудыг, хөлэ бэшэгэй эрдэмтэд ба түүхэшэдэй эрилтэнүүдынь ородоошье нарин шанга бэшэ, харин эгэзэн доодо зэргын ба аполитичнэ байшаһан байба: тэдэнэр хадаа өөһэдөө хүсөө гү, али үгы гү, юрэ советскэ арадга дайсан харша идеологиин тээрмэ, худар уйа шудхажа байһан байба.

Эндэ миниий гөм баһал тон хүндэ байна. «Гэсэр» дээрэ хүдэлмэрилгын бүхы үе соо шахуу би тэрээндэ адаг бэшөөр хабаадалсаха зуураа, тон ехэ политическэ алдуу гаргааб гэжэ большевистскэ сөхөөр баһа дахин мэдэрхэ байнаб. Би дайнай урда төө «Гэсэрэй» редколлегиин составта баталагдажа, тэрээнэй зарим бүлэгүүд дээрэ хүдэлмэрилһөн байгааб, 1941 ондо ГИЯЛИ ба тэрээнэй директор Бельгаевай даалгабаряар «Гэсэрэй» хоер бүлэг редакцилжа Манжигеевэй хорото оршолтойгоор гаргаһан байнаб. Мүн тэрэ ондо Шулукшин ба Манжигеевэй националистическа статьянуудай сэхэ нүлөө доро «Гэсэр» тухай политическэ буруу ба идеологическа хоротой статья бэшэһэн байгааб. Мүн шэнэ редколлегиин составта тэрэ «хуряамал вариантын» редакцилгада хабаадалсаһан байгааб. Иигэжэ би гүнзэгы политическэ алдуу хаһэн ба энэ гэмээ үнэн сэхэ творческо хүдэлмэрөөр заһаха ehотой болоноб. Партийнаар өөрынгөө алдууе заһаха ба Бурят-Монголой советскэ литературын идейнэ сэбэр байдалай түлөө большевистскээр тэмсэхэ хүсэн намда байха гэжэ найдуулхые хүсэнэб.

«Гэсэр» тушаа гараһан шуулганай үедэ мүн манай литература дотор «Гесериадын» үзэлөөр нэбтэрэнги, Гэсэрыг магтадаг, советскэ ороной геройнуудые «Гэсэрэй» баатарнууд ба мэргэшүүлтэй адилхадаг зохеолнууд нутургажа ороһон байна. Иимэ шүлэгүүдые би, Хоца Намсараев Шираб Нимбуев ба бусад бөшэһэн байха.

«Гэсэр» тушаа ВКП(б)-гэй Обкомой дэргэдэ болоһон зүблөөн болбол «Гесериадын» идейнэ хороте шапарые дүүрэнөөр өлишэлһэн ба «Гэсэртэй» холбоотой бүхы асуудалнуудта эли тодо харюу үгэһэн байна. Теэд энэшье удаа, «Гэсэрэй» тус вариант арадай шанартай юм гэжэ «баталан харуулхые» ороһоһон хүнүүд баһа өлдөө. Тон түрүүндэ поэт Улаанов, түүхэшэ Румянцев ба Зугеев гөгшэд иимэ һөдэлгэ гаргаа. Дээрэхи зүблөөн дээрэ гол өлидхэлшэд байһан шүхэд Бельгаев ба Балдано ехэл хойшоо таталдангаар өөнэдыгөө урдын үзэлнүүдһөө арсаһан байха юм. Нүхэр Балдано болбол хожомоо энэ заримдаг бодолоо орхижо, үнэн зүб ба үлэмжэ шүүмжэлэгтэ замда ороһон, өөрынгөө алдуунуудые заларуулха харгыда ороһон байна.

Юрэнхыдөө энэ асуудал эли болоо гэн гэһэшэ республикын 25 жэлэй ойтой дашарамдуулан Алексей Кердода гэгшэ баһал үнөөхи «Гэсэрые» магталсаһан статья «Советское Искусство» гэжэ газетэдэ гаргуулһан байна. Энэ статья болбол манай нинтын идеологическа хүдэлмэридэ баһал хоре хүргэһэн байха юм.

Тэрээнһөө гадна, һүүлэй үедэ «Монгол арадуудай эпос» гэжэ академик С. А. Козиной хорото муухай ном гараһан байгаа. Тэрэ хадаа эртын хуушан байдалда бусаха, Чингис-хаанай гүрэн түрые һэрэгэн бодоохо гэһэн үзэлые энэ ном соогоо сэб сэхөөр номлоһон байха юм. Тэрэ ном тухай манай хөблөлдэ хатуу шүүмжэлэл гараһан байгаа.

Тиигэбэшье түүхэшэн Г. Н. Румянцев болбол һаяхан гараһан «НИИКЭ-гэй записканууд» (VIII выпуск дотор өөрынгөө статья соо хори бурядууд хадаа Чингис-хаанай турэлтэй гэхэ гү, Чингис хадаа хори бурядуудһаа гарбалтай гэһэн хөбэртэйгөөр ой гутама зүйлнүүдые бэшэһэн байна.

Пигөөд байхада, арад зондо харша тэрэ зохеол тэшэ юундэ иигэ

СССР-эй ССП-гэй Правлениин XII пленумэй дүнгүүд ба Бурят-Монголой уранзохёолшодой зорилгонууд тухай

(Бурят-Монголой уранзохёолшодой үргэн суглаан дээрэ БМАССР-эй ССП-гэй Правлениин түрүүлэгшэ Ц. Г. ГАЛСАНОВАЙ хэлэһэн элидхэлэй түүсхэл)

III. Бурят-Монголой советскэ уранзохёолшодой гол зорилгонууд

уранзохеолшодой Союзай хүдэлмэридэ сохёон дутуу дунданууд тон олоп. Тэрээнэй эгэсн гол дутуу дундань хадаа манай уранзохеолшод социалистическэ реализмын методые үнөө гүйсэд шудалаадуй, мүнөө үеын ажабайдал соохи онсо шухала зүйлнүүдые тэмдэглэн абажа шададагүй, хүнүүдые гүнзэгы бэшээр харуулдаг ябадалнууд мүн байха юм.

Манай уранзохеолшод өөһэдынгөө идейно-теоретическэ эрдэмые ба өөһэдыншөө мэргэжэлые дээшэлүүлхэ талаар мууса хүдэлмэрилдэг ба манай өндэ еһотой гэгшын литературпа шүүмжэлэл ба научна литературоведени огто үгы шахуу байһан дээрэһээ иимэ дутуу дунданууд гараһан байна.

Марксизм-ленинизмын үндэһө һуурине гүнзэгыгөөр шудалангүй реалистическэ зохеол бэшэхын аргагүй гэжэ манай зарим уранзохеолшод үшөө ойлгодоггүй байна. Эндэ би уранзохеолшод А. Шадаев, Ч. Цыденжамбаев, Д. Хилтухин ба бусад тухай хэлэнэб. Тиимэл хадаа тедэнэй зохеолдо мүнөө хүртэр идейнэ алдуунууд гарадаг.

Литературын партийна шанар тухай ленинскэ прицилын түлөө тэмсэлдэ, уранзохеолшодой мөргөжэлые дээшэлүүлхэ, литературна уг баялигые шүүмжэлэитэйгөөр шудалан абалгада, хэлэ найруулгын культурын түлөө тэмсэлдэ, үндэр идейнэ ба дүүрэн шанартай уран һайхан зохеол бэшэхэ ябадалда литературна шүүмжэлэл айхабтар ехэ удхашанартай юм. Иимэ үндэр мэргэжэлтэй литературна шүүмжэлэл манай өндэ үгы байһан ушар болбол манай литературын хүгжэлтэдэ ехэхэн һаад ушаруулна.

Уранзохеолшодой шэнэ зохеолнуудые гүнзэтыгөөр шэнжэлэн үзэхэ, тэрээн дотор байжа болохо буржуазна национализмын ба феодалхаашуулай ошосэй нүлөөһөө тэрээнийе эрид шангаар сэбэрлэхэ гэһэн зорилго манай шүүмжэлөгшэдэй урда мүнөө табяатай байна.

Манай литературна шүүмжэлэл болбол өөрынгөө хүдэлмэрине литературна наукатай нигта холбохо еһотой. НИИКЭ-тэй литература ба фольклорой сектор литературын теориин хүдэлмэринүүдые огто эрхидэгүй байха юм. Тэд энэ талаар научно-шэнжэлэлтын тон ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ еһотой байна. Ушарынь манай өндэ теори ба практикын хоорондо ехэхэн таһарал гараһхай.

Жэшээнь, социалистическэ удхашанар ба национальна формо хоер хоорондоо таһаран холододог ушарнууд манай зарим уранзохеолшодой, илангаяа поэзиин зохеолнуудта гарадаг байна. Тэдэнэр национальна формые хөгжэ мүнхэдөө хубилашагүй гэжэ ойлгодог ба урдын хуушан монголой найруулга, үльгэр түүхын найруулганууд мүнөө хүрэтэр тэрэ зандань хэрэглэһээр байдаг. Энэнь хадаа шэнэ социалистическэ удхашанар харуулха ябадалдань ехэхэн һаад хүргэдэг юм. Жэшээнь поэт инаг һайхан басаган тухайгаа бэшэхэдээ заабол мойнон хара нюдэтэй, уян тэгшэ бэетэй, дун сагаан шудэтэй гэхэ мэтээр гансал газаа талыень урлажа бэшэдэг зантай. Энэнэ дээрэһээнь үндэр социалистическэ мэдэрэлтэй ба өөрынгөө Эхэ ороной түлөө шэн зоригтойгоор хүдэлмэрилжэ байдаг советскэ басаганай ороноо, харин ямар нэгэн гоемсог абхай харуулагдана гэжэ. Мүн Советскэ Армиин герой сэрэгшые харуулхадаа, зарим поэдуүд тэрээниие урдын баатар мэргэшүүлэй зүһөтэйгөөр харуулдаг байна. Энэ тон буруу гэжэ.

Зүгөөр, манай Бурят-Монголой советскэ поэдүүд болбол тематическа талаараа нилээд ехэтэ баяжаһан, үргэн холо хараатай болоһон байна гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Мүнөө үедэ манай, илангаяа хүдөө нютагай поэдүүд бүхэсоюзна темэдэ улам ехээр хандадаг, өөрынгөө шүлэгүүд соо хүнүүдэй шэн габьята ажал хүдэлмэриие мэдэгдэг бэшэдэг болонхой. Манай зарим поэдүүдэй һаяхан гараһан шэнэ шүлэгүүд энээниие өли тодоор гэршэлнө. Заримдаа гарадаг хуушанай хооһон удхатай, балар шанартай шүлэгүүд болбол түрүгнөөр сэбэрлэжэ хаяха хэрэгтэй бог шорой боложо мүнөө үзэгдэнэ. Тиимэдэ манай поэдүүд болбол шэнэ удхатай юумэ бэшэхэдэнь, хуушан монгол бэшэг дээрэһээ абтаһан зүйлнүүдые эрид шангаар сэбэрлэхэ, хуушанай формонуудые зоригтой зүрхэтэйгөөр эбдэхэ еһотой. Манай шэнэ социалистическэ ажабайдалай баялигые, мүнөө Үеын советскэ хүнүүдэй һанаа сэдьхэлые харуулжа, шадама өли тодо ба шэнэ формо гэдэрхэ хэрэгтэй. Хуушанай «гоё һайхан» үгэнүүд ба найруулгануулые орхижо, еһотойл олондо ойлгосотой ба үнэхөөрөө уранһайхан шүлэг зохеохо гэһэн зорилго манай поэдүүдэй урда табяатай байна. Мүн манай уранзураашад ба илангаяа хуушанай феодальна монголой гупигта дуу аялгануудаар дашуурдаг манай композиторнуудые иимэ эндүүрэлтэ һэргылүүлхэ шухала.

Гансахан поэзидэ бэшэ, мүн проза ба драматургида формые хэрэгсэхэгүй иимэ ябадал баһал гарадаг. Нүхэр Фадеев украинска уранзохеолшодой съезд дээрэ иигэжэ хэлэһэн байна: «Мүнөө үедэ дорогоо урагажа байгаа залуу үеын бэлигтэй олон уранзохеолшод хадаа прозаическа зохеолые урид, ядахын сагта гурба дахин гараараа сагаалаагүй һаа хеблэн гаргажа болохогүй гэһэн, урдань зохеолшо бүхэнэй хуулита журам байһан юрын журамые хайхардагүй байна. Тэд ажалай иимэ дүй дүршэлые манай литературна залуушуулда үсэд шангаар нөбтэрүүлхэ, Үгэ хэлэн, найруулгые инагтаха ябадалда, сюжет зохеохо шадабарида тэдэниие үсэдөөр һургаха шухала. Драматургти ба сценарна хэрэг тушаа бидэнэр болбол формын талаар һургаал дүршэл абаха тусхай нөгэн творческо лабораториуудые байгуулха еһотойбди».

Литературоведууд ба фольклористууд болбол советскэ уранзохеол соо арадай аман зохеолой [illegible] һуури өөлхэ тухай асуудалые тодолхо еһотой, тэдэнэр арадай аман зохеолдо үлэмжэ ехээр дашуурха ба өнөөгөөрэ манай литературын идейнэ хүгжэлтэдэ һаад ушаруулха ябадалтай эрид тэмсэхэ еһотой. Нихэтэй хамта, манай үльгэршэдые хүмүүжүүлхэ, тэдэниие шэнэ, советскэ темэдэ хандуулха тон шухала.

Гадна дайшалхы материалистическэ үзэлые арад зоной дунда үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, эллэб, туралэй «мэдэлшэд», «үзэлшэд», «эмшэд», бөөнэртэй эрид шанга, эбсэшэгүй тэмсэл ябуулха зайлашагүй хэрэгтэй байна.

Национальна литературануудай өрхэ байдалда, оршуулагдаһан литература тон шухала удхашапартай юм. Тэд манай эндэ оршуулагдаһан зохеолнуудые шэнжэлхэ ба оршуулгын техникэ, мэргэжэл болон оршуулгын үгэ хөлөн гэхэ мэтын талаар научна хүдэлмэри хөхэ ябадал эрхилэгдэдэгүй байһаниинь халагтай. Илангаяа Бурят-Монголой һургуулинуудай учебниг'үүд соо оруулагдадаг оршуулгануу тон муу шанартай байна. Жэшээнь, Хорийн аймагта нэгэ үбгэн бурят-монгол хэлэн дээрэ оршуулагдаһан А. С. Пушкинай шүлэгые учебник соohоо өөрынгөө аша хүбүүнэй үншахыень дуулаад, Пушкин хадаа Бурят-Монголой зарим поэдүүдһээ муугаар бэшэдэг байгаа юм байна, тэдэнэй бэшэһэн шүлэгүүд Пушкинайхида орходоо ойлгосотой ба хоностой байхаг гэжэ хэлэһэн байна. Тэд, манай эндэ олошорһон молхи дархан оршуулгашадта энэ Үбгэнэй үгэнүүд айхабтар шанга шүүмжэлэл мүн болоно. Оршуулгын талаар энэ тэсэлшэгүй байдалые түргэн сагаа усадхажа, оршуулгын хэрэгые найдамтай ба мэргэжэлтэй хүнүүдтэ даалгаха саг ерэ.

Советскэ арад, большевистскэ партии ба нүхэр Сталин өөрөө олонациональна советскэ литература тушаа онсо ехэ анхаралаа хандуулна. Иимэдэ, бидэнэр айхабтар ороддосотой шангаар хүдэлмэрилхэ, бүхы советскэ литературын урда табигдаһан агууехэ зорилгонуудые хурдан түргөөрөө дүүргэхэ үялгатай болонобди.

Манай гаргаһан нөм бүхэн хадаа сталинска табанжэлые болзорһоонь урид үүргэхэ, бүхы дайсан харша үзэл һаналнуудтай тэмсэхэ ябадалдань советскэ арадта түһалха ба арадые сталинска хани барисаанай үзэлтэйгөөр хүмүүжүүлхэ еһотой! Тиин манай литературна зэбсэг хадаа советскэ солдадуудай буу зэбсэгтэл адли хододоо ҳурса, даринь хододоо хуурай байха еһотой! Манай ажабайдалай үдэр бүхэн, час бүхэн коммунизмын илалтые улам дутэлүүлэг лэ!

Хилын саана

Норвегидэ байгаа СССР-эй посолой мэдүүлгэ

ОСЛО, январиин 29. (ТАСС). СССР-эй Посол С. А. Афанасьев январиин 29-дэ галаадыш хэрэгүүдэй Министерствын генеральна секретарь Шильстат гэгшэтэй уулзаад, иигэжэ мэдүүлһэн байна гэбэл:

Атлантическа Союзда Норвегиин орохо һанаашалгатайн тухайда мэдөөсэлнүүдэй хэблэлдэ толилогдоһонтой дашарамдуулан, Советскэ Правительство болбол доро хурсагдаһан мэдүүлгэ хэлые намда даалгаа.

Олонтоото мэдөөнүүдэй еһоор хадаа, ойрын сагта Атлантическа Союз гэдэг бии болгогдохоео байна. Атлантическа Союз өөрынгөө хамгаалха зорилготой юм гэжэ, тус Союзай үүдхэлшэдэй мэдүүлдэг байбашье һаань, мүнөө бэлэдхэгдэжэ байгаа Атлантическа Союз хадаа бүгэдэниитын эб найрамдалые бэхижүүлгынь хөрэгтэй алба хэхэ бэшэ, харин агрессивнэ зорилго табидаг гүрэнүүдэй бүлэглэл мүн, өнөнь Нэтэдэмэл Нацануудай Организациһаа гадуур ба хажуугаарнь тогтоогдоһон ушараар гэршэлэгдэнэ гэжэ баталха хүсэд бүрин үндэһэ баримтанууд Советскэ Правительствода бии байна.

Тэрэшэлэн Атлантическа пактын үүдхэлшэд улаасхоорондын өнө шэнэ бүлэглэл тогтоолгоо дөлхэйн өлдэб хубинуудта, илангаяа Советскэ Союзай хилэнүүдтэ ойро шадар байһан гүрэнүүдэй территори дээрэ, агаарай-сэрэгэй ба далайн-сэрэгэй базануудые тогтоохо зорилгонуудта ашаглаха гэжэ ороолдоно, энэнь тус бүлэглэлэй өб найрамдалай зорилготой байһан тухай лабашье гэршэлнэтүй гэжэ баталха үндэһэ баримтанууд мүн лэ хүсэд бии.

Энэ байдалда Норвегиин правительствын анхаралые хандуулаи, Советскэ Правительство болбол Атлантическа Союзые Нэтэдэмэл Нацануудай Организацида, үнэндөө, зүришүүлөн табигдадаг ба эб найрамдалые бэхижүүлхэ ябадалнуудтай ямаршье холбоогүй зорилгонуудтай гүрэнүүдэй бүлэглэл мүн гэжэ харадаг байһанаа мэдүүлхые шухалада тоолоно.

Хэлэтэдэһэн бүтэдые үндэһэ болгон Советскэ Правительство хадаа Атлантическа пакт тухай асуудалаар, илангаяа Советскэ Союзтай Норвегиин нөгө хилэтэй байһан ушарые анхаралдаа абажа, норвежскэ правительствын позициео тайлбарилхыень гуйжа, Норвегиин правительствода хандана.

Атлантическа Союзда Норвегиин ороһон тухайда хэблэлэй мэдөөсэлнүүд тушаа мэдөөсэхые, тэрэшэлэн Норвегиин территори дээрэ агаарай-сэрэгэй гү, али далайн-сэрэгэй базануудые тогтоолгоор Атлантическа Союзай үмэнэ норвежскэ правительствын ямар-нэгэн уялга өөртөө даажа абаһан гү, али Үгын тушаа мэдөөсэхые Советскэ Правительство гуйна.

Шильстат хадаа тус мэдүүлгые норвежскэ правительствын мэдээндэ хүргэхэб гэжэ найдуулаа.

Японидохи парламентска һунгалтануудай дүнгүүд тухай хуулита мэдээнүүд

ТОКИО. Январиин 28. (ТАСС). Парламентска һунгалтануудай дүнгүүд тухай хүсэд ба хуулита мэдээнүүдые Макартурай штаб сонсохобо. Эдэ мэдээнүүдэй еһоор, либеральнэ-демократическа парти —13.381.610 голос абажа, парламентын доодо палатада 264 һуури эзэлбэ; демократическа парти —4.835.504 голос абажа, 68 һуури; социалистическэ парти— 4.129.724 голос абажа, 49 һуури; коммунистическэ парти— 2.934.583 голос абажа, 35 һуури; арадай хани харилсалай парти—1.042.123 голос абажа, 14 һуури; хүдэлмэришэн-тарьяшанай парти —606.744 голос абажа, 7 һуури; социальна реформонуудай парти— 387.214 голос абажа, 5 һуури; шэнэ либеральна парти —187.208 голос абажа, 2 һуури; жэжэ партинууд —1.028.141 голос абажа, 10 һуури; бэсэ даанги партинууд— 2.007.328 голос абажа, 12 һуури эзэлбэ.

Юрэнхы дээрэ 30.540.179 голос үгтэһэн байна.

Хитадтахи байдал

ШАНХАЙ. (ТАСС). Хэблэлэй мэдээсэнэй еһоор, Хитадай Арадай-сүлөөлэлтын армиин частьнуудай Нанкинай оршондо ошоод ябана. Чисянь, Яньчжоу, Тайчжоу, Тайсин городууд Арадай-сүлөөлэлтын армиар эзэлэгдээ. Тэрэшэлэн гоминдановска сэрэгүүд Пукоу городһоо намнагдаа гэжэ, мэдөөсэгдэнэ. Артиллерэр ба пулеметоор буудаһан аблан Нанкинда хуулдана. Гоминданай сэрэгүүд Ялцзы мүрэнэй урда өрье тоошо сухарижа байна.

Гоминданай ЦИК-эй саг үргэлжын комитет Ли Цзун-жэнэй хабаадалгатайгаар правительственна өмхи зүргаануудые саг дары Кантон тоошо нүүлгэжэ өхилхэ ба февралиин 15 хүртэр дүүргэхэ гэһэн шиидхэбэри гартаа.

Амстердамдахи забастовко

ГААГА, январиин 28. (ТАСС). Голландска газетэнүүдэй мэдээсэнэй еһоор Амстердамдахи забастовко улам үргэдэжэ байна. Энэ забастовкедо городой портын ба өндөөшье предприятинуудай 4 мянга шахуу хүдэлмэришэд хабаадаба. «Бритиш Америкэн Товако компани» гэдэгэй фабрикануудай хүдэлмэришэд үсэгэлдэр хүдэлмэрэ зогсоогоо.

Амстерданай зэрэгүүсэн бодоһон хүдэлмэришэдтэ туһалажа болгон мүнгө зоори суглуулга бүхы ороп доторынь ябуулагдажа байна.

ЯПОНИДОХИ ПАРЛАМЕНТСКА ҺУНГАЛТАНУУД

Январиин 23-да японско парламентын доодо палатада һунгалтанууд болобо. Энээнэй урдахи гадагуур хархис парламентые тараан, шэнэ һунгалтануудые хэхэ гэжэ Японийн прогресивнэ нюурнууд Үниинэй эридэг байба.

США-гэй Гүрэнэй департамент ба сэрэгэй Министерство 1948 оной декабрьда «Японско экономикые һэргэн бодхоохо ба бэхижүүлхэ» программа японско правительствода өльгөөһэн байгаа. Тус программынь японско арадай ажабайдалай хэм хэмжээндэ үргэн добтолго хөхэор хараалһан байна. Энэ программада зүриһэн алябаа тэмсэлые дарахадаа ямаршье аргануудые тунхарингүйгөөр хэрэглэхынь Иосидын правительствода Макартур захирһан байха юм.

Һүүлшын зарлалай парламент хадаа гүрэнэй һангые хулгайлагшадаар, эдилгэшэдээр, моральна талаараа доройтошоһон этэгэдүүдөөр ба уголовно гэм зэмэтэдээр дүүрэн байгаа. Һаяшаг Японидо болоһон шуулата, гутамшаг муухай хэрэгүүдтэ буржуазинар-помещигүүдэй партиин ударидагшад, парламентын тон олон гэшүүд ореолдоһон байба. Демократическа нюурнуудай шууд эрилтэ хэбэшье, парламентын засаг барижа байгшадай өөртөө таарамжатай гэжэ олоһон лэ сагта тараагдаа һэн. Профсоюзуудые хүсэгүй болгохо, тэдэниие задагайруулха ба типгээд хүдэлмэришэн ангиин тэмсэлые эмхигүй болгохо гэһэн зорилготойгоор «Гүрэнэй ба нинтын албан тухай» хуулиие парламентын һайшаамсаар, Иосидын правительство хадаа парламентые тараагдаа гэжэ сонсохоо һэн.

Һунгалтануудые 1949 оной январиин 23-да хөхэ гэжэ зарлаһан байгаа. Һунгуулиин кампани ябуулха хэрэгтэ оройдоо нөгэ һара үгтөө. Тэд, Иосидын правительство ба американска зэмдэлэгын сэрэгүүдэй штаб хадаа тус һунгалтада һарын турша соо бэлэдхэхэ арга боломожые иигаагаа хархис партинуудта олгоһон байха юм.

Японско конституциин еһоор, 20 наһа гүйсэһэн эрэгтэйнэр ба эхэнэрнүүд һунгаха эрхэтэй байбашье һаань, һунгуулиин хуулида оруулагдаһан заһабаринууд хадаа ажалнадай нилээд ехэ хубиие һунгалтануудта хабаадалсаха эрхэгүй болгожорхиһон байха юм. Тиин, тэдхөмжэ абагшад, саг үргэлжэ һуурижаһан газар нютагтүй ба бэшэт мэдэхэгүй нюурнууд һунгалтануудта огто хабаадуулагдаагүй. Японийн капитуляциин урда тоо байһан аад, 1947 ондо дахинаа һэргээн байгуулагдаһан һунгуулиин «дунда» округууд гэдэг хуушанай системэнь һунгуулиин кампаниие демократическа партинууд ба организацинуудай зүгһоо ябуулха хэрэг нилээд бэрхэдүүлһэн байна. Иимэ системэ хадаа эмхидэнги пролетариадай гол центрнүүдые тус тус округууд болгон бутаргадаг байгаа. Энээнһөө шалтагаалан, пролетарска олонийтын голосууд тарашадаг байба.

Иосидын правительство американска засагаархидай һайшаалаар, тусхай «һунгуулиин кампани үнэргэхэ тухай дүримүүдые» толилһон юм. Эдэ «дүримүүдынь», тусхай тайлбариин еһоор, «һунгалтануудта бэлэдхэхэ үедэ политическэ худалдан абалгануудые һэргылэн зайсуулха» зорилготойгоор абтаһан байгаа гэнэ.

Гэбэшье, Үнөндөө, тус «дүримүүд» хуушанай ажал-ябуулагшадта бурууугаар бүлөө эрхэ Үгөө, тиин шэнэ үетэн нэрээ гутаагаагүй ба одилгэтэй зуурадаагүй кандидадуудта «хэ һаад болоо» гэжэ тон хархис газетэ «Ниппон Таймсашье» тэмдэглэһэн байна.

Премьер-министр Иосидыншье мэдэрэн хөлэнэй еһоор, эдэ дүримүүд парламентда шэнэ хүнүүдые оруулалгада ехэ һаад болоһон байха юм.

Американска засагаархидай дэмжэлгээр урмашуулагдаһан Иосидын правительство һунгуулиин урда гээхи үдэрнүүдтэ демократическа нюурнуудые хашалга мүрдөлгээ, шангаһан байна. Японско засагаархид американска сэтгэгэй политицитай хамтадаа, демократическа партинуудай ба организацинуудай гэрбайшангуудта добтолдог, коммунистическэ газетэнүүд ба һунгуулиин урда тоохи литературые конфисковалдаг байба. Нагано, Канагава, Вакаяма ба бусад префектрануудта американска сэрэгэй засагаархид «радикальна этэгэдүүдэй түлөө, тайлбарилан хэлэбэл, демократическа организацинуудай кандидадуудай түлөө, бу голосовалагты» гэжэ халдагүй уриалжа байба. Хархис партинуудай кандидадууд убайгүйгөөр ламалан, һунгагшадые гэртэнь ошожо «агитировалдаг»: арги уулгадаг, айлгадаг байба.

Либерально-демократическа партиин кандидат Танакл гошэ Ниигата гэжэ префектурада голосуудые худалдан абаха хэрэгтэ 5 миллион иен гаргашалһан байна. Японско ба американска засагаархидай һайшаалаар, антикоммунистическэ ба антисоветскэ кампани убайгүйгөөр ябуулагдаа. Хүсэд бэшэ мэдээнүүдэй еһоор, ганса Токиедо һунгуулиин хуули өбдэһэн 280 гаран ушар, бүхы орон доторынь 1276 ушар тэмдэглэгдэһэн байха юм.

Американска засагаархидай зохеоһон, «Японско экономикые һэргээн бодхоохо ба бэхижүүлхэ» программые «сухарилтагүй бэелүүлхэ» гэһэн урягаар ба найдуулгануудаар лэ хизаарлагша хархис партинуудай номолнуудынь үргэн олониитын дунда һайшаал олонгүй хоосорео.

Һунгагшадай миил 70 процентнь һунгалтада хабаадалсаа. Харин японско столицада голосованиһаа зайсагшадай тоо 40 процент болоһон байха юм. Иигаагаа консерваторнууд ба реформистуудһаа бүридэһэн хоерпартийна парламент байгуулха гэһэн түсэбөө японско ба американска хархисууд хүсэд бэелүүлжэ шадаагүй.

Эдэб мэхэ гохын эсэстэ, парламентдахи олонхиинь хуушанайхяараа хархис партинуудта хамаатай зандаа үлөө. Либерально-демократическа ба демократическа партинууд доодо палатада хамтадаа 332 һуури эзэлбэ. Һунгагдаһан депутадуудайнь дунда (Иосида, Асида, Хосидзима гэхэ мэтэнэр, японско арадай хорото дайсад бии байна. Парламентын хэдэн шэнэ гэшүүд —консерваторнууд өдилгэ абаа гэжэ зэмэлэгдээд, арестда һуужа байһан дээрэһээнь мэдэхэдэ, хархис олонхидой моральна түхэл шарайнь эли болоно.

Социалистическэ парти мүнөөнэй һунгалтануудта ехээр булигдаа. Мүнөөнэй парламентда урданайхиһаа 2,5 дахин үсөөн депутатска һуури эзэлбэ. Мүнөө өнэ партида 1947 оной һунгалтануудтайхиһаа 2235 мянган голос үсөөн үгтөө. Социалистическэ партиин ударидагшад Катаяма, Нисио, Като, Кандзи ба бусад — американска ба японско монополинуудай үнэн агентнүүд — эно һунгалтануудта буруу һүрөө. Эдэн, «дунда курсын» политика баримталагшад лэ, Японийе «абарагшад» мүн гэжэ Макартур һайрхадаг байһан юм.

Хархисууд хадаа хуушан милитаристска Японийн өбэртэд-һүүлтэдые парламентда оруулжа шадаашье һаа, арадай зоригые хухалха хүсэгүй байгаа. Полициинхидай али бүхы аашануудай байгаашье һаа, гурбан миллион шахуу һунгагшад өөһэдынгөө голосуудые коммунистическэ партиин кандидадуудта Үгөө. 1947 ондо коммунистическэ кандидадууд 1 миллион голос суглуулаа һөн. Ажаүйлэдөөриин томо центрнүүдтэ (Токио, Осака, Киото ба бусадта), мүн ороной хүдөө ажахын олон районуудта коммунистнууд өгөө олон голосуудые абаа. Мүнөө 35 коммунистнар парламентда депутадууд болгогдон һунгагдаа. Энэнь үнгөрэгшэ һунгалтануудайхиһаа юөө дахин олон. Японско компартиин нимэ ехэ амжалта хадаа тэрээнэй нүлөөнэй ургаһые, тэрээнэй олониитэтэй холбоогой бэхижэжэ байһые харуулаа. Демократическа ба бэсэ даанги Японийн түлөө тэмсэхэ программые олон миллион японецууд һайшааха ба дэмжэхэ байнынь һунгалтануудай дүнгүүд гэршэлбэ.

Коммунистическэ 35 кандидадуудые һунгаһан ушар болбол «коммунистическэ партида японско арадай этигэлэй ургажа байһые харуулһан гэршэ, мүн» гэжэ сэгнэгдэхэ еһотойн тухайда японско компартиин генеральна секретарь Токуда пресс-конференции дээрэ мэдүүлэ. Японско арад болбол хүсэнүүдээ нэгэдхэ һаа юу амжан түйлажа шадаха байһанаа үнгэрэгшэ һунгалтануудай дүршэл дээрэһээ харааа. Энэ нэгэлэлые бүхэжүүлгэ хадаа японско демократиин саашанхи хүгжэлтын ба өб найрамдалда дуратай, демократическа Японийн түлөө амжалтата тэмсэлэй үндэһэ һуури мүн.

М. Марков.

УСТЬ-ОРДЫН ОКРУГ ҺОНИНУУД

40 ТОЛГОЙ Х НЭМЭЛТЭ ТҮЛӨ

Василий Романов 1945 ондо рэгэй алба дүүргэһэнэйнгээ һүү «Улаан-Мурин» гэжэ өөрынг турэл колхоздо бусажа ерэ Дайнай үе соо колхозойнь хоне тоо толгой үсөөржэ, ашаг ш үгэлгэнь доошолһон байгаа. Т үедэ хонин бүриһөө 2 килогр ноохон хайшалагдажа байба.

Урдань колхозой хонишон бай Романов армиһаа ерэһэнэйнгээ лээр фермые даагшаар томилог һон байна. Тиин 1946 ондо н Романовай үүсхэлээр тус кол «Рамбулье» үүлтэрэй 6 хуса аб хонидтоо табяа һэн. Удаань х хэн һара үнгэрөөд байхада м хурьгад гараба. Тэдэниие Васи Романович тусхай харууһалт абажа, анхаралтайгаар тэнжэ байгаа.

1947 ондо бүхы хонидойнь 5 60 процент үүлтэржүүлэгдэһэн фермэнь хони үсхэбэрилхэ тусэ үлүүбшэлэн гүйсэдхэдэг боло байна.

1949 он соо бүхы хонидойнь тэр сүм һайжаруулагдаһан ба эхэ хониньһоо 164 хурьган абта байха юм. Мүн хонин бүриһөө килограмм ноохон хайшалагд Зарим хонидоо 5—5,5 килогра ноохон хайшалагдаһан байна.

Хонидой үүлтэрые һайжаруу талаар селекционно хүдэлмэр түлөө, мүн тэдэниие һайнаар руулһалжа, тоо толгойень олоп руулһанай түлөө һаяхан болоб колхозой хамтын суглаан н Василий Романович Романовта толгой хони ажалай нэмэлтэ т бэри болгон үгэхэ гэжэ шиидхэ

Нүхэр Романов энэ суглаан дэ 1949 он соо 100 эхэ хонин бүри 180 хурьга абажа, тобир таргана тэнжээхэб гэһэн уялга абаа.

ХОЕР ҺААЛИШАДАЙ МҮРЫСӨӨН

Нүхэр Сталинда Усть-Ордын н циональна округой хүдөө ажах хүдэлмэрилэгшэдэй бэшэг бэшэ нэгэ жэл үнгэрбэ. Тиихэдэ Алайр аймагай «Идеал» колхозой алдар һаалишад Лохова ба Ермолае гэгшэд һаамхай үнеэн бүриһөө 15 —1500 литр һү һаахабди гэһэн у га абажа, өөһэд хоорондоо соц листическэ мүрысөөнэй хэлсээ б талһан байгаа.

1948 оной декабрь соо жэл дун гаргахада эдэ һаалишад агу ехэ Сталинда бэшэһэн бэшэг соо абаһан уялгаяа хүндэтэйгөөр д гэһэн байба. Нүхэр Лохова да байһан үнеэн бүриһөө 1594 ли нүхэр Ермолаева —1580 литр һааһан байха юм.

МЕХАНИЗАЦИИ КҮТУЛИГАЙ ҺҮРГҮҮЛ

Кутулигай механизациин һүрг ли (Алайрай аймаг) трактористна комбайнернууд ба механигууда кадрнуудые бэлэдхэхэ эгээн үнин һүргүүлинуудай нэгэн болоно. Э һүргүүли гансахан Усть-Ордын о ругой бэшэ, мүн Иркутска обла тиин бүхы МТС-үүд ба колхозууд шэнэ кадрнуудаар хангана.

Эндэ һүралсалай услови һайна табигданхай. Тиимэһээ колхозой з луушуул тус һүргүүлида һураха е дуратай байдаг. Һүралсалай уужа ехэ, һаруул һайхан байшан соо ha наар түхеэрэгдэһэн 9 лекторскэ а дитори, мүн практическа һүралса лай хэдэн кабинедүүд бни. Тэр шэлэн һүргүүлиин дэргэдэ практ ческа заняти үнгэргэхэ һүралсала ажахы байгуулагданхай. Эндэ т карна, слесарна мастерскойнуу элдэб маркын тракторнууд ба а томашинанууд бии юм.

Тус һүргүүли байгша һүралсала жэлдэ 100 гаран залуу колхозн гуудые абаба. Тэдэнэр трактори нар, шофернууд ба тракторна б гадануудай бригадирнууд болох гараха байна.

Ф. Балыбуров.

Харюусалгата редактор
Д. Д. ЛУБСАНОВ.

МҮНӨӨДЭР
КИНОТЕАТРНУУДТА

«Прогресс» «Моцарт»

«Эрдэм» «Азамат»

„Бурят - Монголой Үнэн" газетын редакциде мэргэжэлтэй **корректор** *ялалтайгиар хэрэгтэй болоод байна.*

Хандаха адрес: Ленинэй улицын, 26.

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан-Удэ. ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ, Унэн). ТЕЛЕФОНУУД: отв. редактора—23, АТС—1-80, заместителей отв. редактора—4—52, ответ. секретаря 3-23; отделов: партийной и комсомольской жизни, сельского хозяйства—4-52, культуры и быта, промышленности и транспорта—4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов —4-52(2 зв.), объявлений — 2-64 (2 зв.), Для междугородних переговоров — 16.

Н—02201 Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР. Тираж 10.000